

גיטין פרק שני המביא גט בתרא

(גיטין טו, א)

משנה:

המביא גט ממדינת הים, ואמר "בפני נכתב אבל לא בפני נחתם", "בפני נחתם אבל לא בפני נכתב", "בפני נכתב" – כולו, ו"בפני נחתם" – חציו (אחד מן העדים), "בפני נכתב" – חציו, ובפני נחתם כולו – פסול.

אחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" – פסול (אי כשהגט יוצא מתחת ידי האחד: שהוא מביאו, ואין חבירו שליח בהבאתו – משום הכי פסול, דלשליח אצרכוהו רבנן למימרוהו לתרוייהו; ולמאן דמוקי לה נמי בגמרא בששניהם שלוחים – אפילו הכי פסול, כיון דחד הוא דאיכא אחתימה, ואיהו לא מסהיד אכתיבה – אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד, כדאמרינן בפרק קמא (לעיל ג, א)).

שנים אומרים "בפנינו נכתב" ואחד (שלישי) אומר "בפני נחתם" – (נמי) פסול (משום האי טעמא);

ורבי יהודה מכשיר (דכיון דמצרכינן לאסהודי נמי אכתיבה – או הוא או אחר – תו לא אתי לאיחלופי; ובגמרא אמרינן: דחלוק היה רבי יהודה אף בראשונה: אאחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם").

אחד אומר "בפני נכתב". ושנים אומרים "בפנינו נחתם" – כשר (בגמרא מפרש לה).

גמרא:

הא תו למה לי? הא תנא ליה חדא זימנא: המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר "בפני נכתב ובפני נחתם"! אי מההיא – הוה אמינא 'צריך' ואי לא אמר – כשר – קא משמע לן.

בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו – פסול:

הי 'חציו'? אלימא חציו ראשון – והאמר ר"א: 'אפילו לא כתב בו אלא שיטה אחת (שיטה ראשונה שבה שם האיש והאשה והזמן) לשמה – שוב אינו צריך'?

אלא אמר רב אשי: חציו אחרון [שרק על חלקו האחרון] יש עדות שנכתב לשמה].

בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו – פסול:

אמר רב חסדא (לאו לפרושי מתניתין אתא, ולאוקומי מתניתין בהכי, אלא סברא ידידיה מוסיף, ואמר רבוחא): ואפילו שנים (מן השוק) מעידים על חתימת יד שני (שהן מכירין יד עד חתימת השני, שלא העיד השליח עליו) – פסול; מאי טעמא? או כולו בקיום הגט (היינו עדים המעידים על חותם העדים) או כולו בתקנת חכמים (עדות השליח שהאמינוהו חכמים כשנים).

מתקיף לה רבא: מי איכא מידי דאילו אמר חד (אם היה אומר השליח "אני מכירם") – כשר (ואפילו לא אמר "בפני נחתם", דהכי אמרינן בפרק קמא (לעיל ג, א): דכי אמר "יודע אני" – נמי מהימן בשמעתי קמייתא), השתא דאיכא תרי – פסול? אלא אמר רבא: אפילו

(גיטין טו, ב)

הוא (השליח) ואחר (מן השוק עמו) מעידין על חתימת יד שני – פסול (ואם לא היה מעיד עליה אלא השליח לבדו – ואפילו אמר "יודע אני" – היה כשר; אבל עכשיו, שהיה אחר עמו – פסול); מאי טעמא? אתו לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא (כגון שנים החתומים על השטר, ומת אחד מהם, ובא זה ואמר "זה כתב ידי, וזה כתב ידו של חברי", ונצטרף אחד מן השוק עמו להעיד על כתב יד המת: אמרינן בפרק שני דכתובות (כא, ב) דאינו קיום עד שיהיו שנים מן השוק מעידין על חותם המת), וקא (דאם כן) נפיק נכי ריבעא דממונא (כל הממון יוצא על פיו חסר רביע) אפומא דחד סהדא (דקיימא לו (שם): נאמן אדם לומר "זה כתב ידי"; הרי חצי עדות, ואם בא להצטרף להעיד על חותם חבירו עם אחר – הרי שלשת רביעית העדות על פיו, ורחמנא אמר (דברים יז, ו) 'על פי שנים' – דמשמע פלגא אפומא דהאי ופלגא אפומא דהאי; וגבי גט נמי: אי אמר "בפני נחתם חציו" – מהימן כתרי, דשליח הוא – ובחציו השני הוא מצטרף עם אחר לקיימו בתורת שאר קיומי שטרות, והכא גבי גט – לא חיישינן לה, דהא בלאו אחר הוי מתכשר אפומיה, דהימנוהו רבנן כתרי! אלא משום גזירת שאר שטרות הוא).

מתקיף לה רב אשי: מי איכא מידי, דאילו מסיק ליה איהו לכוליה דיבורא – כשר, השתא – דאיכא חד בהדיה – פסול?

אלא אמר רב אשי: אפילו אומר "אני הוא עד שני" (היינו קיום הגט כשאר שטרות, דאדם מעיד "זה כתב ידי") – פסול; מאי טעמא? – או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים.
 תוספות מסכת גיטין דף טו עמוד ב ד"ה אני הוא עד שני פסול – וא"ת ומי איכא מידי דאילו אומר "בפני נחתם" כשר, ומשום דאמר "אני הוא עד שני" – פסול?
 ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי: דכי אמר "אני הוא עד שני" נעשה כנוגע בעדותו: דנראה דלכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו;
 וא"ת וכיון דטעמא מש"ה הוא, למה ליה למימר משום 'או כולו בקיום הגט כר' וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא ד'או כולו בקיום הגט' דאין זה נוגע בעדות ממש.

תנן: "בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו" – פסול'; אידך חציו היכי דמי? אילימא דליכא דקא מסהיד עליה כלל – השתא: 'אחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם"', דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה – פסול, חציו מיבעיא? אלא (אלא לאו על כרחיך משנה יתירא דנקט רבונא אתא לאשמעינן מאי דלא אשמעינן באחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם", והיכי דמי: כגון דבבחי' השני יש עדות) או כדרבא או כדרב אשי, ולאפוקי מדרב חסדא (דכיון דמתניתין – משום רבונא אתא, ולא פירש מאי רבונא אתא לאשמעינן – על כרחיך אי אתה רשאי לתפוס המרובה, כגון דרב חסדא, אלא רבונא זוטרת, כגון דרבא ורב אשי; דהא לא שמעת מינה רבונא אלא משום דמשנה יתירא היא, וכי משמע לן – אפילו רבונא זוטרת – תו לאו משנה יתירא היא; ואי הא דרב חסדא הוה משמע לן פרושי קמפרש לה.
 ואם תומר: לאפוקי נמי מדרבא, ולא אשמעינן אלא הא דרב אשי, דהיא זוטרא דרבא – נמי לא עדיפא מינה: דהא בשאר שטרות נמי פסול כי נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד, הילכך בגט נמי שייך למפסל משום שאר שטרות, דלא ליחליף; והא דלא גזרינן בשליח לחודה: כי אמר "בפני נכתב ונחתם" – אהא עביד רבנן היכירא, דאצרכוה לאסהודי אכתיבה, משום דלא לייתי לאיחלופי, וכדאמרין בפירקא קמא (א,ג)).

אמר לך רב חסדא: ולטעמיך (דבעית למימר דמתניתין – לאשמעינן רבונא אתא – ומדלא פריש ידידה שמע מינה לא סבר לה) – "בפני נכתב אכל לא בפני נחתם" – למה לי (מאי אשמעינן? השתא "בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו" – פסול', הכא – דלא מסהיד כלל – מיבעיא)? אלא (אלא על כרחיך תשני דמתניתין – כל חדא לא אשמעינן אלא היא גופה מאי דתני בה; ודקשיא לך 'ליתני בתרייתא, וכל שכן קמייטא –) לא זו אף זו קתני (ואורחא דתנא דנקיט ברישא מילתא דפשיטא, והדר מוסיף עלה מילתא דרבונא, וקאמר הכי: לא זו בלבד דלא אסהיד כלל, אלא אף זו: "בפני נחתם חציו" – פסול') – הכא נמי (לדידי): לא זו אף זו קתני (לעולם "בפני נחתם חציו" דמתניתין – לא איירי לאשמעינן שום רבונא, ואי הוה נחית לרבונא – הוי תני לה לדידי, אלא היא גופה הוא דאשמעינן, כדקתני: דלא קמסהיד איניש באידך חציו מידי; ודקשיא לך "אחד אומר "בפני נכתב", ואחד אומר "בפני נחתם" – מינה שמעינן דכל שכן הא – ודאי אי תנייה ברישא תו לא איצטריך למיתני הא, אבל השתא, דתנא הא ברישא – מוסיף ואומר 'ולא זו בלבד דליכא סהדותא דאידך חציו, אלא אף זו: דהאי קא מסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה – פסול').

אמר רב חסדא (לענין שבת, דבעינן מחיצה גבוהה עשרה או עמוק עשרה לרשות היחיד): גידוד חמשה ומחיצה חמשה (ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקיפו מחיצה חמשה) – אין מצטרפין (להיות בתוכו רשות היחיד) עד שיהא או כולו במחיצה או כולו בגידוד (ואידי דאיירי לעיל ב'או כולו בקיום הגט כר' – נקט נמי הא).
 דרש מרימר: גידוד חמשה ומחיצה חמשה – מצטרפין.
 והלכתא: מצטרפין.

בעי אילפא: ידיים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין?
 היכי דמי? אילימא דקא משו בי תרי מרביעית (והיינו 'לחצאין': דלכל חד פלגא שיעורא) והא תנן (ידיים פ"א מ"א): 'מרבועית' (כלי מחזיק רביעית מלא מים) נוטלין לידים לאחד, ואפילו לשנים' (כיון דמעיקרא הוה שיעורא, וקאמו משיירי טהרה; הכי מפרש ב'כל הבשר' (חולין קז,א))! ואלא דקא משי חדא ידיה (דמשי חדא ידיה והדר משי לאידך) – והתנן (ידיים פ"ב מ"א): 'הנוטל ידו אחת (מן הכלי) בנטילה (בזריקה על ידיו, כתיקון חכמים), ואחת כשטיפה (בנהור, בארבעים סאה) – ידיו טהורות'!
 ואלא דקא משי פלגא פלגא ידיה (עד הפרק הוי מצות נטילה, ונטל חצי השיעור תחילה, ונגבה, וחזר ונטל חצי האחר)? והאמרי דבי רבי ינאי: 'ידיים אין טהורות לחצאין'?
 לא, צריכא דאיכא משקה טופח (כשחזר ונטל חציו השני – לא ניגב הראשון לגמרי, דעדיין משקה טופח).
 וכי איכא משקה טופח מאי הוי? והתנן (טהרות פ"ח מ"ט):

(גיטין טז, א)

'הנצוק (קילוח) והקטפרס (הר משופע, שמדרונו מחודד הרבה) **ומשקה טופח - אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה** ? (אינו חיבור לטומאה, כגון: המערה מכילי טהור לכלי טמא, ונצוק הקלוח מחבר משקה שני הכלים - אינו חיבור לטמא משקין העליונים; וכן הקטפרס: אם העבירו דרך דף הנתונים במדרון, והתחתונים מחוברים לטומאה - אין העליונים טמאים; וכן אם היתה עריבה ארוכה, ובשני ראשיה משקין: אחד טמא ואחד טהור, ומשקה טופח מחברן - אינו חיבור לטמא הטהורים; וכן לטהרה, לענין מקוואות: שני מקוואות שאין באחד מהן ארבעים טאה, ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן - אינו חיבור!)

לא, **צריכא דאיכא טופח להטפח** (שיש משקה הרבה: שאם טפח בו - יכול להטפח במקום אחר).

הא - **נמי תנינא: 'טופח להטפח - חיבור'** (לטומאה ולטהרה; וקא סלקא דעתן דהוא הדין לנטילה, דחשיב כמאן דעביד בהדי הדדי) !

דלמא (הא דקתני 'חיבור') - **לענין מקוואות (קאמר), ורבי יהודה היא, דתנן (מקוואות פ"ז מ"ו): 'מקוה שיש בו ארבעים טאה מכוונות** (לא פחות ולא יותר), **וירדו שנים וטבלו בזה אחר זה: ראשון - טהור, והשני טמא** (שחסר המקוה על ידי הראשון). **רבי יהודה אומר: אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים** (בשעת טבילת השני) - **אף השני טהור** (דכמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו) ' (משום גוד אחית (כדתנינן) כו'; ומיהו לענין נטילה מבעיין: אי הויא נטילה כתיקונה לחצאין או לא, ואין ראיית חיבור מקוואות ראייה לכאן, דאנן - לאו משום חיבור מבעי לן).

אמר **רבי ירמיה הרי אמרו: 'הבא** (כשהוא טהור) **ראשו ורובו במים שאובין** (במים שאובים בתוך הכלי), **וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין - טמא** (לתרומה, עד שיטבול; ומגזירת שמונה עשר דבר היא, ובפרק קמא דמסכת שבת מפרש מאי טעמא גזור עליה: לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה, ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין, והתחילו לומר "לא אלו מטהרין - אלא אלו מטהרין", וגזרו עליהן; ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין: דאי לא הא - לא קיימא הא) '.

בעי רבי ירמיה: חציו בביאה (בתוך הכלי) וחציו בנפילה (שנפלו על חצי גופו שלשה לוגין) - **מאי ?**

תיקו.

אמר **רב פפא: הרי אמרו: 'בעל קרי חולה שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור** (לדברי תורה) ' (דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה, והקלו על החולה בנתינת תשע קבין - אפילו שאובין; במסכת ברכות; אבל לטהרו ליכנס במקדש - בעינן ארבעים טאה).

בעי רב פפא: חציו בטבילה (שנכנס חציו לתוך המקוה) וחציו בנתינה (ועל חציו נתן תשעה קבין שאובין) - **מאי ?**

תיקו.

אחד אומר **"בפני נכתב"** ואחד אומר **"בפני נחתם"** - פסול; שנים אומרים **"בפנינו נכתב"** ואחד (שלישי) אומר **"בפני נחתם"** - פסול; ורבי יהודה מכשיר:

אמר **רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: 'לא שנו אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם** (שאינן שניהם שלוחין בהבאתו: דלא הוו שנים שהביאו גט, אלא אחד הביאו: צריך המביא לומר "בפני נכתב ובפני נחתם", וזה לא אמר), **אבל גט יוצא** (בבית דין) **מתחת ידי שניהם** (ששניהם אדוקין בו ושניהם שלוחין) -

(גיטין טז, ב)

כשר ' (ואף על גב דלא כלום קאמר; דלחד אצרכוה למימר תרווייהו [בפני נכתב] ו"בפני נחתם"), דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא - אפילו הכי כשר) - **אלמא קסבר 'שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם"** (דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו, והרי עדים מצויין לקיימו) ! ? (ואי קשיא: כיון דסוף סוף שנים הן - מה לי שניהם שלוחים, מה לי אחד מהם? הרי עדים מצויין לקיימו!) לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי, דאין מבחין ובודק באלה, דלא מוכחא מלתא, ואם באת להכשיר את זה - יכשירו את זה; אבל כששנים הביאוהו - מלתא דמוכחא, ולא שכיחא היא, ולא אחמור בה רבנן).

אמר **ליה אביי: אלא מעתה - סיפא, דקתני** (פלוגתא דרבי יהודה ורבנן): **'שנים אומרים "בפנינו נכתב", ואחד אומר "בפני נחתם"** - פסול, **ורבי יהודה מכשיר** ' - טעמא: (על כרחין) דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם (הוא), **הא גט יוצא מתחת ידי שניהם** (דאי שניהם שלוחין) - מכשירי רבנן (ואף על גב דאמירה דידהו לא כלום היא, דהא שנים שהביאו גט אין צריכין לומר!) ? אמר **ליה: "אין" !**

וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם - במאי פליגי (הואיל ואחד מביאו, והוא לא אמר כתיקון חכמים - אמאי קמכשר רבי יהודה) ?
מר (תנא קמא) סבר : (אף על פי שהגט יוצא מתחת עד החתימה והשליח הימנוהו רבנן כתרי אפילו הכי כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול) גזרינן דלמא אתיא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד, ומר (רבי יהודה) סבר : לא גזרינן (כיון דאצרכיניה תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה - תו לא אתי לאיחלופי).

לישנא אחרינא אמרי לה : אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן : 'אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם - פסול' ; אלמא קסבר 'שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" (ואלו לא אמרו כתיקון חכמים, דכיון דחד הוא דאסהיד אחתימה - אתי לאיחלופי, הואיל ואיהו לא אמר אכתיבה) !

אמר ליה אביי : אלא מעתה - סיפא, דקתני (פלוגתא) : 'שנים אומרים "בפנינו נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" - פסול ; ורבי יהודה מכשיר' (נימא דומיא דרישא : דאפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם - פסול, דהא 'צריכין לומר', והני לא כלום קאמרי! דאי גט יוצא מתחת ידי עדי הכתיבה - האי דחתימה לאו כלום הוא, שאינו שליח בדבר! ואי מתחת יד אחד מאלו, ועד החתימה או שלשתן שלוחין בו - כיון דאחתימה חד הוא דאסהיד, ואיהו לא אמר אכתיבה - אתי לאיחלופי בעלמא), אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם - פסול רבנן ?

אמר ליה : "אין" !
במאי קא מיפלגי (כלומר: רבי יהודה אמאי אכשר) ?
מר (תנא קמא) סבר : לפי שאין בקיאיין 'לשמה' (הלכך שנים שהביאו גט - צריכין לומר, והני לא כלום אמרו, כדאמרו), ומר (רבי יהודה) סבר : לפי שאין עדים מצויין לקיימו (הלכך שנים שהביאו גט אין צריכין לומר, ולא איכפת לן).
לימא דרבה ורבא [בגלל מה אמרו שצריך לומר "בפני נכתב" ו"בפני נחתם"] - תנאי היא ??

לא ! רבא מתרץ כלישנא קמא (דאין גט יוצא מתחת ידי שניהם, דאי שנים הביאוהו - דכולי עלמא כשר, דאין צריכין לטעם 'לפי שאין עדים מצויין', והכא - כשהביאו אחד - אותו שהעיד על החתימה, וטעמא דרבי יהודה כדאמרו לעיל: דכיון דאיכא תרי אחריני אכתיבה - לא אתי לאיחלופי) ; ורבה (מוקי לה כלישנא בתרא) : אמר לך : (הכא דמכשיר רבי יהודה - לאו משום דשנים המביאין גט אין צריכין), דכולי עלמא בעינן 'לשמה' ; והכא במאי עסקינן ? לאחר שלמדו (עסקינן, דלמאי ניחוש לה? אי 'לשמה' - הא איכא! אי לקיימו - הא איכא, דשנים הם!) ; ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלוקלו קמיפלגי : דמר (ורבנן, דפסלי) סבר גזרינן ומר (רבי יהודה) סבר לא גזרינן (דתרי דמייטי גיטא - לא שכיחא ולא גזרו בה רבנן).
וליפלוג נמי רבי יהודה ברישא (באחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם": כיון דיוצא מתחת ידי שניהם - דלקיימו ליכא למיחש, ו'לשמה' - נמי: הא למדו, ולקלוקל לא חייש) ?
הא - אתמר עלה : אמר עולא : חלוק היה רבי יהודה אף בראשונה.

מתיב רב אושעיא לעולא : 'רבי יהודה מכשיר בזו ולא באחרת' - מאי ? : לאו למעוטי 'אחד אומר "בפני נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" ?'
לא, למעוטי "בפני נחתם אבל לא בפני נכתב" (דחד הוא, ופסוליה - משום גזירה דלמא אתי לאיחלופי הוא) : סלקא דעתך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה 'שמא יחזור דבר לקלוקלו', 'דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד' נמי לא גזר - קא משמע לן.
אתמר נמי (כלישנא בתרא) : דרבי יוחנן - דבגט יוצא מתחת ידי שניהם מחלוקת) : אמר רב יהודה : שנים שהביאו גט ממדינת הים - באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן.

רבה בר בר חנה חלש ; עול לגביה רב יהודה ורבה לשיולי ביה.
בעו מיניה : שנים שהביאו גט ממדינת הים - צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" או אין צריכין ?
אמר להם : אין צריכין : מה אילו יאמרו "בפנינו גירשה" - מי לא מהימני ?
אדהכי אתא ההוא

(גיטין יז, א)

חברא (פרסאי), שקלה לשרגא מקמיהו (שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית עבודה זרה שלהן); אמר (רבה בר בר חנה): רחמנא! או בטולך (או החביאנו בצילך) או בטולא דבר עשו (או הגלנו בצל בני עשו שהן מכבדין אותנו)!

למימרא דארומאי מעלו מפרסאי? והתני רבי חייא: מאי דכתיב (איוב כח, כג) אלהים הבין דרכה (של תורה ולומדיה) והוא ידע את מקומה (היכן היא ראויה להתיישב)? - יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים (שגזרין שמד: שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצות), עמד והגלה אותם לבבל (בחורבן הבית)! לא קשיא: הא מקמי דניתו חברי לבבל (בימי כשדים: נבוכדנצר ואויל מרדך ובלשצר), הא לבתר דאתו חברי לבבל (משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל).

אחד אומר "בפני נכתב" ושנים אומרים "בפנינו נחתם" - כשר: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן: 'לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה (דהשליח נאמן כשנים) דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה, אבל מתחת ידי עדי חתימה - פסול (ואף על פי ששניהם הביאוהו); אלמא קסבר: שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם"!

אמר ליה רבי אסי: אלא מעתה - רישא, דקתני 'שנים אומרים "בפנינו נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" - פסול, ורבי יהודה מכשיר' - ואפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן?!

אמר ליה: אין!

זימנין (פעם אחרת) אשכחיה (רבי אסי לרבי אמי) דיתיב וקאמר דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה - כשר; אלמא קסבר 'שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם"?!?

אמר ליה רבי אסי: אלא מעתה - רישא, דקתני 'שנים אומרים "בפנינו נכתב" ואחד אומר "בפני נחתם" - פסול, ורבי יהודה מכשיר' - טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם, הא גט יוצא מתחת ידי שניהם - מכשרי רבנן?!

אמר ליה [רבי אמי לרבי אסי]: אין!

והא זמנין לא אמרת לן הכי?

אמר ליה [רבי אמי לרבי אסי]: יתד היא שלא תמוט (לשון אחרון זה אמת).

משנה:

נכתב ביום ונחתם ביום, כלילה ונחתם כלילה, כלילה ונחתם ביום - כשר (היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם); ביום ונחתם כלילה - פסול (מוקדם הוא: דמשמע דמההוא יומא איגרשה, ולא איגרשה עד למחר; ובגמרא מפרש מאי פסוליה).

רבי שמעון מכשיר, שהיה רבי שמעון אומר: כל הגיטין (של מכר ומתנה והלוואה) שנכתבו ביום ונחתמו כלילה - פסולין (דאית למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ושלא כדיון), חוץ מגיטי נשים (דלאו לגוביינא עבידא; ובגמרא מפרש לה).

גמרא:

איתמר: מפני מה תיקנו זמן בגיטין (כיון דלאו שטרא דגוביינא הוא)?

רבי יוחנן אמר: משום בת אחותו (והיא אשתו; ושמא תזנה תחתיו, וחס עליה שלא תחנק, וכותב לה גט בלא זמן, ונותן לה; וכשמעדין עליה בבית דין - מוציאה גיטה ואומרת "גרשה הייתי, ופנויה באותה שעה");

ריש לקיש אמר: משום פירות (שמזמן הגט ואילך: אם ימכור הבעל בפירות נכסי מלוג שלה - תגבם, ואם לא היה בו זמן - יהיה מוכר והולך, וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה, שיאמר לה "קודם גירושין מכרת").

ריש לקיש - מאי טעמא לא אמר כרבי יוחנן?

אמר לך:

(גיטין יז, ב)

זנות לא שכיחא (ולא חשו בה רבנן).

ורבי יוחנן - מאי טעמא לא אמר כריש לקיש?

קסבר: יש לבעל פירות עד שעת נתינה (הלכך זמן כתיבת גט לא מהני מידי, דכי אתיא למיטרף - בעיא לאתויי סהדי אימת מטא גיטא לידה).

בשלמא לריש לקיש - משום הכי קא מכשיר רבי שמעון (בגט מוקדם, כדאמר לקמן: קסבר רבי שמעון: כיון שנתן עיניו לגרשה - שוב אין לו פירות, הלכך אם אתיא למיטרף לקוחות דפירות

מיום כתיבה - שפיר עבדא; וטעמא דרבנן לקמיה מפרש), אלא לרבי יוחנן (דאמר זמן משום בת אחותו איתקן) - מאי טעמא דרבי שמעון דמכשיר (הא זמנין דזנאי באותו יום ועודנה אשת איש, דכל זמן שלא נחתם - לא ניתן לה, וכשמעידין על זנותה - מוציאה גיטה, וכתוב בו מאותו יום [שנכתב] ואומרת "גרשה הייתי")?

אמר לך רבי יוחנן: אליבא דרבי שמעון - לא קאמינא (דלרבי שמעון ודאי זמן לאו משום בת אחותו איתקן, אלא משום פירות), כי קאמינא אליבא דרבנן (דמשום הכי פסלי רבנן: דקא טברי זמן משום בת אחותו).

בשלמא לרבי יוחנן (דאמר: לרבנן משום בת אחותו, ולרבי שמעון משום פירות), היינו דאיכא בין רבי שמעון לרבנן (טעמא דפלוגתייהו בהכי: לרבנן פסול גט מוקדם משום בת אחותו, ולרבי שמעון כשר, דקסבר: זמן משום פירות איתקן; והלכך גט מוקדם כשר, דאי טרפא - משעת כתיבה שפיר טרפא, דהא נתן עיניו לגרשה), אלא לריש לקיש - מאי איכא בין רבי שמעון לרבנן (במאי פליגי? ואמאי פסלי רבנן? הא שפיר טרפא, דהא להכי איתקן זמן)? פירי דמשעת כתיבה ועד שעת חתימה איכא בינייהו (דלרבנן לא בעיא למיטרף אלא מחתימה ואילך, הלכך מוקדם פסול; דכי מפקא ליה - אתיא למיטרף מיום כתיבה, דסברי בו ביום נחתם).

והא איפכא שמעינן להו (לרבי יוחנן וריש לקיש), דאתמר: מאימתי מוציאין לפירות? רבי יוחנן אמר: משעת כתיבה; וריש לקיש אמר: משעת נתינה! איפוך.

ותוספות מסכת גיטין דף יז עמוד ב ד"ה איפוך - ריש לקיש אמר משעת כתיבה - פירוש משעת חתימה.

אמר ליה אביי לרב יוסף [גיטין פ"ט מ"ד]: 'שלשה גיטין פסולים (ואחד מהם י"ש עליו עדים ואין בו זמן)', (ותנן) ואם ניסת - הולד כשר' - (כיון דאי עבד שפיר דמי -) מה הועילו חכמים בתקנתן (משום בת אחותו ומשום פירות)? אהנו דלכתחילה לא תינשא (וכיון דהכי הוא אי בעי לכתוב גט בלא זמן לחפות על בת אחותו או למכור בפירות - לא כתבו ליה סופרי הדיונים ולא חתמי עליה סהדי). (לאחר שכתב בו זמן) גזייה (חתכו) לזמן ידיה (כדי לחפות על בת אחותו, או למכור בפירות), ויהביה ניהלה (ואמרינן דגט שאין בו זמן אם ניסת הולד כשר - וכשמוציאתו הרי היא בחזקת מגורשת, ולא מיקטלה) - מאי (מה הועילו חכמים בתקנתן)? אמר ליה: לרמאי (לרמאות כזה שהוא ניכר ונגלה) לא חיישינן (לא עבידי אינשי דעבדי, ולא חשו רבנן להכי).

כתוב בו שבוע, שנה, חדש, שבת (זמנו בשבוע פלונית של יובל - ולא כתב איזו שנה; או כתב שנה ולא כתב חדש; או כתב חדש ולא כתב שבת; או כתב שבת ולא כתב יום) - מאי?

אמר ליה: כשר (לכתחילה).

ומה הועילו חכמים בתקנתן (הא לא ממנעי מלמכתביה נהליה)? אהנו לשבוע דקמיה (שאם זינתה תיהרג) ולשבוע דבתריה (לפירות: שאם ימכור בהם - תוציא גיטה ותגבם. ואי אפשר לפרש דלשבוע דקמיה אהני לפירות: שלא תטרפם מלקוחות, דבלאו זמן נמי לא טרפה, דידה על התחתונה עד דמייתה ראייה דבתר גירושין זבין; ולשבוע דבתרא לא מהני לזנות דלא תיקטול, דבלאו זמן נמי לא מיקטלה, דספק נפשות להקל); דאי לא תימא הכי - יומא גופיה מי ידעינן אי מצפרא אי מפניא? אלא ליומא דקמיה וליומא דבתריה - הכא נמי אהני לשבוע דקמיה ולשבוע דבתריה. אמר ליה רבינא לרבא: כתביה

(גיטין יח, א)

ואותביה בכיסתיה (ימים רבים) דאי מפייסה (בהדיה בקטטות שביניהם) תיפייס (ולא יגרשנה), (ולא איפייסה וגרשה, ומכי מטא גיטה לידה הוא דאגרשה) - מאי? אמר ליה: לא מקדים אינש פורענותא לנפשיה (לא רגילי למיעבד הכי: לאנוחי בכיסתיה; דכיון דלא ניחא ליה בגירושין - פורענות הוא לגביה, ולא מקדים ליה).

אמר ליה רבינא לרבא: אשי: גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבי בניסן ולא מטו עד תשרי - מה הועילו חכמים בתקנתם (בין לענין פירות בין לענין זנות דטרפה לקוחות מיום הכתיבה)? אמר ליה: הנהו - קלא אית להו (ובין לענין זנות ובין לענין פירות בעיא לאתויי ראייה אימת מטא גיטה לידה).

איתמר: מאימתי מוניין לגט (שלשה חדשים שהאשה צריכה להמתין)? רב אמר: משעת נתינה, ושמואל אמר: משעת כתיבה.

מתקיף לה רב נתן בר הושעיא: לשמואל: יאמרו שתי נשים בחצר אחת, זו אסורה וזו מותרת (של אדם אחד שפירש לים ומסר שני גיטין לשתי נשיו בו ביום, אלא שזה קדם לזה כתיבתו חדש; ולשמואל: זו תינשא לסוף שני חדשים חו לסוף שלשה, יתמהו בני אדם שראו שנתגרשו ביום אחד)?

אמר ליה אביי: זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה!

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דשמואל:

תניא כוותיה דרב: 'השולח גט לאשתו ונשתתה שליח בדרך שלשה חדשים, כשהגיע גט לידה צריכה להמתין שלשה חדשים, ולגט ישן אין חוששין' (לקמן (פ"ח מ"ד; ע"ב). תנינא: דאין אדם מגרש בגט ישן, 'זאיזהו גט ישן' - כל שנתייחד עמה מאחד שכתבו לה'; וטעמא שמא יאמרו 'גיטה קודם לבנה': שמא תתעבר ותלד בין כתיבתו לנתינתו, ולאחר זמן יאמרו 'הגט קדם', ובזנות נתעברה), 'שהרי לא נתייחד עמה'.

תניא כוותיה דשמואל: 'המשליש גט' (מסר הגט לשליש) לאשתו (כדי לגרשה בו לסוף שלשה חדשים), ואמר לו "אל תתנהו לה אלא לאחר שלשה חדשים" (והוא הלך לדרך) - משנתנו לה מותרת לינשא מיד (דמשעת כתיבה מנינו), ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה'.

רב כהנא ורב פפי ורב אשי עבדי משעת כתיבה, רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי משעת נתינה; והלכתא משעת כתיבה.

איתמר: מאימתי כתובה (כשאר שטר חוב) משמטת (ומשמטתה שביעית)? רב אמר: משתפגום (שתפרע קצת דגלי דעתה דעומדת ליגוש וליפרע) ותזקוף (עליו המותר במלוה, דנפקא לה משום 'כתובה ומעשה בית דין' שאינו משמט, וחל עלה שם 'שטר חוב'); ושמואל אמר: פגמה (כיון דגלי דעתיה בפרעון קרינא ביה לא יגוש) - אף על פי שלא זקפה (במלוה), זקפה - אף על פי שלא פגמה. תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דשמואל: תניא כוותיה דרב: 'מאימתי כתובה משמטת? - משתפגום ותזקוף; פגמה ולא זקפה, זקפה ולא פגמה - אינה משמטת עד שתפגום ותזקוף'.

תניא כוותיה דשמואל: 'אונס' (אונס את הבתולה חייב חמשים כסף) וקנס (דמוציא שם רע) ופיתוי וכתובת אשה, שזקפן במלוה - משמטין, ואם לאו - אין משמטין; מאימתי נזקפים במלוה (כלומר מאימתי היא כזקיפה)? - משעת העמדה בדין (העמדה הרי היא כזקיפה) '.

אמר שמואל: כתובה - כמעשה בית דין דמיה (דתנאי בית דין היא): מה מעשה בית דין נכתבין ביום ונחתמין בלילה (חיוביה משום פסק דין הוא, ואף על גב דלא איחתים; הלכך אין שם הקדמה, ונכתבים ביום ונחתמין בלילה) - אף כתובה נכתבת ביום ונחתמת בלילה (משעת כתיבה: דנכנסה לחופה, דקירוב חתנות - הוא חייל שעבודה, ואף על גב דלא אחתים).

כתובתיה דרבי חייא בר רב איכתוב ביום ואיחתום בלילה; הוה רב התם ולא אמר להו ולא מידי. לימא כשמואל סבירא ליה? 'עסוקין באותו ענין' הו (מכתיבה עד חתימה, ואפילו בשאר שטרות כשר), דתניא: 'אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק: לא שנו (דשטרות הנכתבים ביום ונחתמים בלילה פסולים) אלא כשאין עסוקין באותו ענין, אבל עסוקין באותו ענין (כיון שהעדים מזומנים לחתום, אלא שבעל כרחם צריכים להמתין עד שיסיים הסופר את השטר אף על גב דאיתרמי ליה חתימה לאורתא) - כשר' (שהרי משעת כתיבה נמי אית ליה קלא) '.

[נכתב ... ביום ונחתם בלילה - פסול] רבי שמעון מכשיר:

אמר רבא: מאי טעמא דרבי שמעון?

קסבר: כיון שנתן עיניו לגרשה [כלומר: אמר "כתבו גט" או מעשה דומה] - שוב אין לו פירות (וכי טרפה מזמן כתיבה - בדין טרפה).

אמר ריש לקיש: לא הכשיר רבי שמעון אלא לאלתר, אבל מכאן ועד עשרה ימים - לא:

(גיטין יח, ב)

חיישינן שמא פייס (את אשתו בתוך כך, ובא עליה, והוי גט ישן);
ורבי יוחנן אמר: אפילו מכאן ועד עשרה ימים, אם איתא דפייס -
קלא אית ליה למילתא (שהשכנים והשכנות שומעין תגר וקטטה שבין איש לאשתו, וכאשר ישקוט
את ריבם - הכל מרגישים).

איתמר: אמר לעשרה "כתבו גט לאשתי":
אמר רבי יוחנן: שנים (נתכוין לחתום בו) משום עדים, וכולם משום תנאי
(לא החתים בו, אלא לביישה ברבים; ותנאי גמור הטיל בגט זה, דלא ליהוי גיטא אלא אם כן חותמין בו
כולן);

וריש לקיש אמר: כולם משום עדים (נתכוון להחתימם).
היכי דמי: אילימא דלא אמר להו "כולכם" - והא תנן: 'אמר
לעשרה "כתבו גט לאשתי" - אחד כותב ושנים חותמין' (וקשיא לתרוייהו
דאמרי "כולם צריכים לחתום")!

אלא דאמר להו "כולכם" (דלא שוויא גיטא עד דחתימי כולהו)? מאי בינייהו (בין
'משום תנאי' בין 'משום עדים'? כולם צריכים לחתום! דהכי נמי תנן בסיפא דההיא 'כולכם': 'כתבו גט לאשתי
- אחד כותב וכולם חותמין')?

איכא בינייהו דחתום בי תרי מינייהו ביומיה, ואינן מכאן ועד
עשרה ימים (וקודם שנתנו לה חתמו כולן): מאן דאמר 'משום תנאי' - כשר,
ומאן דאמר 'משום עדים' - פסול (דלא הוי עדות שלימה עד שיחתמו כולם; וכיון דכולם
לא חתמו ביום כתיבתו - הוי ליה 'מוקדם');

אי נמי כגון שנמצא אחד מהם קרוב או פסול (וקיימא לן בסנהדרין (ט,א): אפילו
מאה עדים, ונמצא אחד קרוב או פסול - עדותו בטלה): למאן דאמר 'משום תנאי' -
כשר; למאן דאמר 'משום עדים' - פסול.

אי חתום בתחילה קרוב או פסול (בשנים הראשונים חתום הקרוב וכולן חתמו בו ביום)
אמרי לה 'כשר' ואמרי לה 'פסול':
אמרי לה 'כשר' - תנאי הוא (למאן דאמר 'משום תנאי', דאף על גב דאיחתים ברישא קרוב
או פסול - העדות תתקיים בראויים לעדות, והוא יחשב לתנאי, דמסתמא את הכשרים מינה לשם עדות, והקרוב
לתנאי); אמרי לה 'פסול' - אתי לאיחלופי בשטרות דעלמא (דכיון דחתם
ברישא - אתי למימר זה 'ודאי לשם עדות חתם', ויכשירו קרוב בכל השטרות).

ההוא דאמר להו לעשרה "כולכם" כתבו גט לאשתי", חתום בי תרי
מינייהו ביומיה ואינן מכאן ועד עשרה ימים: אתא לקמיה דרבי
יהושע בן לוי, אמר ליה:

(גיטין יט, א)
כדאי הוא רבי שמעון (דמתניתין דאמר נכתב ביום ונחתם בלילה כשר) לסמוך עליו
בשעת הדחק (שהלך זה לדרכו או ניסת כבר בגט זה).
והאמר ריש לקיש: 'לא הכשיר רבי שמעון אלא לאלתר, אבל מכאן
ועד עשרה ימים לא'?
בההיא - כרבי יוחנן סבירא ליה (לרבי יהושע בן לוי).
והאמר רבי יוחנן: שנים משום עדים וכולן משום תנאי' (ואין כאן
הקדמה, דתנאי ניהו, ואפילו לדבנן כשר)?
בההיא - כריש לקיש סבירא ליה.

משנה:
בכל כותבים: בדיו, בסם, בסיקרא, ובקומוס, ובקנקנתום, ובכל
דבר שהוא של קיימא.
אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו
מתקיים.
על הכל כותבין: על העלה (תלושה) של זית, ועל הקרן של פרה -
ונותן לה את הפרה (בגמרא מפרש טעמא), על יד של עבד - ונותן לה את
העבד.
רבי יוסי הגלילי אומר: אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח
חיים ולא על האוכלים.

גמרא:

'דיו' ? - דיותא ;
 'סם' ? - סמא (אורפימנט) ;
 'סיקרא' ? - אמר רבה בר בר חנה: 'סקרתא' שמה (צבע אדום שקורין מיניא"ו).
 'קומוס' ? - קומא (שרף האילן) ;
 'קנקנתום' ? - אמר רבה בר [בר חנה אמר] שמואל: חרתא דאושכפי
 (אדרמינ"ט) [משחת נעלים] .
 'ובכל דבר שהוא מתקיים וכו' - לאתויי מאי ?
 לאתויי הא: דתני רבי חנינא: כתבו במי טריא (מי טריא - מי גשמים - לשון מורי); ואפצא (מי טריא [ואפצא]: מים ששורים בו פרי, שהוא כעין עפצים - גל"ש בלע"ז) - כשר .
 תני רבי חייא: כתבו באבר (ששף העופרת במים ומשחירים), בשחור (פחמין), ובשיחור (חרתא דאושכפי) - כשר .

איתמר: המעביר דיו על גבי סיקרא (שתי אותיות של סיקרא והעביר עליהם דיו בשבת) בשבת: רבי יוחנן וריש לקיש, דאמרי תרוייהו: חייב שתיים: אחת משום כותב ואחת משום מוחק (מוחק על מנת לכתוב שתי אותיות בשבת - חייב; זה מוחק התחתונות - סיקרא - וכתב העליונות: דיו);
 דיו על גבי דיו, סיקרא על גבי סיקרא - פטור (שהרי הוא בתחילה: לא כתב ולא מחק);
 סיקרא על גבי דיו: אמרי לה חייב ואמרי לה פטור:
 אמרי לה 'חייב' - מוחק הוא (ולא כותב, שמתחילה היה כתוב הגון מעתה); אמרי לה 'פטור' - מקלקל הוא (והוא ליה כמוחק על מנת שלא לכתוב; ולמאן דמחייב - לא הוה מקלקל כל כך, שהרי כתבו ניכר) .

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: עדים שאין יודעים לחתום - מהו שיכתבו להם בסיקרא, ויחתמו; כתב עליון = כתב? או אינו כתב?
 אמר ליה: אינו כתב.
 אמר ליה: והלא לימדתנו רבינו: 'כתב עליון - כתב לענין שבת' (דהא אמרת לעיל חייב שתיים)?
 אמר ליה: וכי מפני שאנו מדמין ('מדמין': שושפצי"ד, כמו 'כמדומים': שאנו אומדים וסבורים, ואומדין מאומד לבנו להחמיר) - נעשה מעשה (להקל אפילו לענין שבת - אם בא מעשה לידינו בזמן בית המקדש לא הייתי סומך על דברי להביא חולין לעזרה)?

איתמר: עדים שאין יודעים לחתום: רב אמר: מקרעין (מסרסין) להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו; ושמואל אמר: באבר (לשפסף בחתיכה של אבר על הקלף ומשחירו - אינו כתב).
 'באבר' סלקא דעתך? והתני רבי חייא: כתבו באבר, בשחור, ובשיחור - כשר (וכיון דכתב גמור הוא - הוה ליה כדיו על גבי סיקרא, דקאסרינן לעיל)?
 לא קשיא: הא [שמואל] באברא, הא [רבי חייא] במיא דאברא (מים ששרה בהן שחיקת אבר).
 רבי אבהו אמר: במי מילין (מים ששרה בהן עפצים שחוקים).
 והתני רבי חנינא: 'כתבו במי טריא ואפצא - כשר' ?
 לא קשיא: הא [דברי רבי חנינא] דאפיץ (הקלפים מעובדים בעפצים - רושמן עליהן את העדים במי מילין, דלא הוי כתב), שאין מי מילין על גבי מי מילין (שהרי מדאה הקלפים כמדאה הכתב ואינו ניכר, הלכך אין מי מילין על גבי מילין), הא (ומתניתין) דלא אפיץ (בדלא אפיצו).
 רב פפא אמר: (רושמן להם) ברוק; וכן אורי ליה רב פפא לפפא תוראה (ספסר של שוורים): ברוק; והני מילי בגיטין (משום עיגונא, כדלקמן, דלא משכחינא טהדי בקיאי, ובתוך כך יפרש זה לים או ימות, ותיזקק ליבם), אבל בשטרות לא (יחזיר אחר העדים בקיאים לחתום) !
 דההוא דעבד עובדא בשאר שטרות - ונגדיה רב כהנא .

(גיטין יט, ב)
 תניא כוותיה דרב (דאמר מקרעין להן נייר): 'עדים שאין יודעין לחתום - מקרעין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו; אמר רבן שמעון בן גמליאל: כמה דברים אמורים? - בגיטי נשים, אבל בשחורורי

עבדים ושאר כל השטרות: אם יודעין לקרות ולחתום חותמין, ואם לאו אין חותמין'.

'קרייה' מאן דכר שמה?

חסורי מיחסרא והכי קתני: עדים שאין יודעין לקרות - קורין לפניהם וחותמים, ושאיין יודעין לחתום כו' [מקריין להן נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו]; אמר רבי שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בגיטי נשים, אבל שחרורי עבדים ושאר כל השטרות: אם יודעין לקרות ולחתום חותמין ואם לאו אין חותמין.

אמר רבי אלעזר: מאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל? שלא יהו בנות ישראל עגונות.

אמר רבא: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ורב גמדה משמיה דרבא אמר: אין הלכה.

ואלא כמאן?

כרבנן (דמכשירי לכולהו).

והא ההוא דעבד עובדא בשאר שטרות ונגדיה רב כהנא?! תרגמא (להא דרב גמדה) אקריאה (שאם יודעין לחתום אף על פי שאין יודעין לקרות - שפיר דמי, וקרו קמייהו אחריני, כרבנן; ודרב כהנא - בשאין יודעין לחתום, וגבי חתומה אמרן לדרב כהנא לעיל).

רב יהודה (זקן היה, ועיניו כהות, וכשהיה צריך לחתום בעד או בדין) מיצטער (בקריאת שטר), קרי וחתים (וקורוהו וחותם).
אמר ליה עולא: לא צריכת, דהא רבי אלעזר, מרא דארץ ישראל (בקי מכל חבריו; ובמסכת נדה מפרש אמאי קרי ליה 'מרא דארעא דישראל' בפרק שני (דף כב,)) - קרו קמיה וחתים! ורב נחמן קרו קמיה ספרי דייני וחתים! ודווקא רב נחמן וספרי דייני דאית להו אימתא (רב נחמן - דיין היה, ממונה מפי ריש גלותא וחתנא דבי נשיאה, כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין כד, ב) וסופרי הדיינים יראים ממנו ולא משקרי), אבל רב נחמן וספרי אחריני, ספרי דייני ואיניש אחרינא - לא.

רב פפא - כי הוה אתי לקמיה שטרא פרסאה דעביד בערכאות של כותים (וחותמיהם עובדי כוכבים, דאכשרנא להו לעיל (י, ב)) - מקרי להו לשני כותים, זה שלא בפני זה במסיה לפי תומו ומגבי ביה ממשעבדי (והא דאמרינן בפרק קמא: מבני חורי ולא ממשעבדי? [שם] בנעשה בהדיוט, דלית ליה קלא).
אמר רב אשי: אמר לי רב הונא בר נתן: הכי אמר אמימר: 'האי שטרא פרסאה דחתימי עליה סהדי ישראל (וישראל עשאוהו, אלא שכתבוהו לשון פרסי) - מגבינן ביה ממשעבדי' - והא לא ידעי למיקרי?

בדידעי.
והא בעינן 'כתב שאינו יכול להזדייף' - וליכא?

בדאפיצן.
והא בעינן 'צריך לחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה' - וליכא?

בדמהדר.

ואלא מאי קא משמע לן?

דכל לשון כשר.

תנינא: גט שכתבו (כתב שלו) עברית ועדיו יונית, יונית ועדיו עברית - כשר!?

אי מההיא - הוה אמינא: הני מילי בגיטין (משום תקנת עגונות), אבל בשאר שטרות לא - קא משמע לן.

אמר שמואל: 'נתן לה נייר' (סתם נייר - של עשבים הוא, ולא קלף מעובד עפצים, דאי עפיץ - הא אמרן 'אין מי מילין על גבי מי מילין') חלק ואמר לה: "הרי זה גיטין" - מגורשת: חיישינן שמא במי מילין כתבו (ונבלעו, ואמרן לעיל: כתבו במי טריא ואפצא - כשר).

מיתיבי: 'הרי זה גיטך' ונטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד, וחזר ואמר "שטר פסים הוא" (שטר פיוסים: שאומר לחבירו אוהבו ומאמינו שיכתוב לו על עצמו שטר חוב כדי שיראה עשיר), "שטר אמנה הוא" (שכתב ללות ולא לזה, והאמינו לזה למלוה שלא יתבענו אלא אם כן ילוננו, ומסר לו את השטר) - מגורשת, ולא כל

הימנו לאוסרה (משום אשתו); **טעמא דאיכא כתב**, **הא ליכא כתב** – לא (דאי בנייר חלק נמי אמרין 'מגורשת' – מכדי תנא אתא לאשמועין דאף על גב דלא אקרינא אי גיטא הוי אי לא – כיון דאמר לה 'גיטא הוא' – לא הדר ביה תו, ומחזקין דגיטא הוא; ואי בנייר חלק נמי טבירא ליה הכי – לאשמועין רבותא יתירתא דנייר חלק) ! ?

כי קאמר שמואל (נמי שמגורשת) – (לא בסתמא אלא) **דבדקינן ליה** (לנייר) **במיא דנרא** (צבע שקורין פוייל"י, ומעבירים מי הצבע עליו, ופולט אותיות שבלע, ונראות): **אי פליט – פליט, ואי לא פליט – לאו כלום הוא.**

וכי פליט – מאי הוי? **השתא הוא דפליט** (וכשהיו בלועות לא היה כתב) ! ?

שמואל נמי 'חיישינן' קאמר (שמא לא נבלעו יפה, ואם מת – אסורה לכהן, וחולצת ולא מתייבמת דספק גרושה היא).

אמר רבינא: **אמר לי אמימר:** **הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי:** **הני בי תרי** (עדי מסירה) **דיהיב גיטא קמיהו – צריכי למיקרייה.**

מיתיבי: **"הרי זה גיטך" ונטלתו וזרקתו לים, או לאור, או לכל דבר האבד, וחזר ואמר "שטר פסים הוא", "שטר אמנה הוא" – מגורשת, ולא כל הימנו לאוסרה'** ואי אמרת צריכי למיקרייה – **בתר דקריוה מי מצי אמר לה הכי?**

לא, צריכא דבתר דקריוה – עייליה לבי ידיה (תחת כנפיו), **ואפקיה;** **מהו דתימא חלופי חלפיה?** – **קא משמע לן.**

ההוא גברא דזרק לה גיטא לדביתהו לביני דני [לביין חביות] **אשתכח מזוזתא** [וכאשר חפשו את הגט מצאו מזוזתא]. **אמר רב נחמן מזוזתא ביני דני לא שכיחא** (וזו היא שזרק, זה ואין לחוש שמא גט זרק לה ואבד).

והני מילי דאשתכח חדא, אבל תרתי תלת (ואנו ראינו שזה לא זרק אלא כתב אחד) – (על כרחך חדא הויא התם מעיקרא, ומדהא הויא – הא (חברתה) נמי (אמרין) הויא (התם), (וזו – גט זרק), **וגיטא – אימור עכברים שקלוה.**

ההוא גברא דעל לבי כנישתא, שקל ספר תורה, יהיב לה לדביתהו ואמר לה: **"הא גיטך"!**

אמר רב יוסף: **למאי ליחוש לה?** **אי משום מי מילין** (שמא כתב לה גט מבחוק ואינו ניכר) – **אין מי מילין על גבי מי מילין** (וכל גוילים של ספרי תורה שלהם עבדים בעפצים);

(גיטין כ, א)

אי משום כריתות דאית בה (שכתובה בה פרשת 'וכתב לה ספר כריתות') **הא בעינא** [דברים כד, א: **כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר**] **וכתב לה** [ספר כריתות, ונתן בידה ושלחה מביתו] – **לשמה – וליכא!** **וכי תימא ליחוש דילמא אקדים ויהיב ליה זוזא לספרא** (לכתוב אותה פרשה לשם גירושיה) **מעיקרא – הא בעינן 'שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה'** (דתנן לקמן (א, פ) דפסול, אלמא צריך לכתוב שמו ושמה) – **וליכא!** (ואית דלא גרסי 'שינה'; ומאן דגרסי ליה – משום מתניתין דלקמן, ואגב גררא גריס ליה)

ורב יוסף – מאי קא משמע לן (כל הני)? – (פשיטא לן דפרשה שבתורה אינה גט!?) **שאין מי מילין על גבי מי מילין.**

אמר רב חסדא: **גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו קולמוס** (על כל אות ואות) **לשמה – באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן, דתניא:** **'הרי שהיה צריך לכתוב את השם, ונתכוין לכתוב 'יהודה' (שהיה טועה וסבור שהוא צריך לכתוב יהודה), וטעה, ולא הטיל בו דלת** (הרי השם כתוב, אלא שהוא שלא לשמו) – **מעביר עליו קולמוס ומקדשו – דברי רבי יהודה, וחכמים אומרים: אין השם מן המוכחר'.**

אמר רב אחא בר יעקב: **דילמא לא היא:** **עד כאן לא קאמרי רבנן התם, דבעינא** [שמות טו, ב: **עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה**] **זה אלי ואנוהו** [אלקי אבי וארמנהו] (התנאה לפניו במצות) **וליכא, אבל הכא לא!?**

אמר רב חסדא: **יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא.**

אמר ליה רבא: **מאי טעמא?** **אילימא משום דכתיב** [דברים כד, א: **כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר**] **וכתב** [לה ספר כריתות, ונתן בידה ושלחה מביתו], **והכא איהי קא כתבה ליה** ([האשה]) **נותנת שכר הסופר, כדאמרין בגמרא ד'גט פשוט'** (בבא בתרא

קסח,א) משום תקנת עגונות) - ודילמא אקנויי אקנו ליה רבנן [באותה תקנה
שהאשה תשלם לסופר את דמי כתיבת הגט] [נא] ההוא זוזא מדידה, והוי כמאן דהיב ליה איהו,
דהפקר בית דין [היה] הפקר? ואלא משום דכתיב 'ונתן' (בר נתינה, שיהא שוה פרוטה)
והכא לא יהיב לה מידי - דלמא נתינת גט היא! תדע דשלחו מתם
'כתבו על איסורי הנאה - כשר'.

גופא: שלחו מתם: 'כתבו על איסורי הנאה - כשר'; אמר רב אשי:
אף אנן נמי תנינא: 'על העלה של זית' (שאינו שוה כלום)!
דילמא שאני עלה של זית, דחזי לאיצטרופי (עם עלין הרבה, לשכוב עליהן או
למאכל בהמה; ואף על גב דלא שוה פרוטה - אבל איסורי הנאה לא).

תניא: 'רבי אומר: 'כתבו על איסורי הנאה - כשר'.
נפק לוי דרשה משמיה דרבי, ולא קלסוה (משום דאמר לה משמא דיחידאה);
(דרשה זימנא אחריתי) משמיה דרבים (כי היכי דליקבלוה מיניה) - וקלסוה.
אלמא [למה] (מדטרד כולי האי דליקבלוה)?
(אלמא?) - הלכתא כותיה.

תנו רבנן: ' [דברים כד,א]: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר]
ו^{כתב} [לה ספר כריתתו, ונתן בידה ושלחה מביתו] ולא חקק (בטבלא בסכין)'.
למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא? ורמינהו: 'עבד שיצא' (לחירות)
ככתב שעל גבי טבלא (דף) ופניקס (כעין אותן של סוחרים שחוקקים עליהן בעט) -
יצא לחירות, אבל לא ככתב שעל גבי כיפא (כעין כובע של צמר, ונותנות הנשים
תחת צעיף קישוריהן, כדאמרין ב'במה אשה יוצאה' (שבת נז,ב)) ואנדוכתרי' (תכשיט, ורוקמין עליו
צורות במחט, כעין ברושדי"ר בלע"ז; ואם רקמו עליהן אותיות הגט - אינו כתב, לפי שאינו כתוב וקבוע אלא
מוטל על הבגד, ושני ראשיו תחובים) !?

אמר עולא: אמר רבי אלעזר: לא קשיא: הא דחק תוכות (של אותיות
וצדיהן; והאותיות בולטות - אינו כתב, לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם, והעץ נשאר כמו
שהיה בדפוס האותיות מאיליה), הא דחק יריכות (ירכותיהן של אותיות, דהיינו הן ממש: שישקע
הכתב - זו היא כתיבה).

ותוכות לא? ורמינהו: 'לא היה קתבו' (של ציץ) שוקע אלא בולט
כדינרי זהב (כצורות של דינרי זהב)', והא דינרי זהב - תוכות הן (דקא סלקא
דעתיה כשהוא מכה בקורנס - חותם המטבע על הדינר תוכות וסביבות צורת החותם, שהיא שוקעת והם מלאים
- דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר, וכנגד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק, ומאיליה הצורה
עומדת במקומה; וגבי ציץ כתיב (שמות לט,ג) 'מכתב פתוחי חותם' - אלמא כתיבה היא)?
'כדינרי זהב' ולא כדינרי זהב: כדינרי זהב - דבולט; ולא
כדינרי זהב: דאילו התם תוכות, (ואילו) הכא יריכות (שהיה הציץ דק כעין
טס, וצר האותיות מעבר האחד, דוחק ירכותיהן, והן בולטות מעבר השני, כמו שמציירים כסף וזהב העשוי
ליקבע בכלי עץ ששותים בהם יין) !

אמר ליה רבינא לרב אשי: רושמא (חותם המטבע שקורין קויניץ [coins]) מיחרץ
חריץ (התוכות והסביבות של צורתו - שהיא שוקעת - חורצין ודוחקין תוכות וסביבות של צורת הדינר עד
שעומדת צורת הדינר בולטת, כמו שהיתה? ונפקא מינה שאם חקק את הגט בחותם וכתבו על גבי טס לא הוי
כתב, דתוכות הוא) או כנופי מכניף (צורת החותם, שהיא שוקעת כשתוכותיה דוחקים את תוכות
של דינר, ונכנס הזהב קצת בדוחק בתוך שקיעת הצורה, ונמתח מתוך דוחקו, ונכנס לתוך הצורה - ולא ממילא
הן אלא על ידי מכת הקורנס הצורה עצמה נמתחת לתוך הרושם, והרי כתבה בידיים)?
אמר ליה: מיחרץ חריץ.
איתיביה: 'לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי זהב', ואי סלקא
דעתך מיחרץ חריץ

(גיטין כ,ב)

הא בעינא (שמות לט,ג): ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב ויכתבו עליו [פתוחי חותם קדש לה']
וליצא?

כדינרי זהב ולא כדינרי זהב: כדינרי זהב - דבולט; ולא כדינרי
זהב - דאילו התם - מגואי (מכה הרושם באותו צד שהצורה בולטת בו), (אבל) והכא
(ציץ) - (דוחק) מאבראי (והיא בולטת מגואי).

בעא מיניה רבא מרב נחמן: כתב לה גט על טס של זהב, ואמר לה
"התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך" - מהו?

אמר ליה: נתקבלה גיטה ונתקבלה כתובתה.
איתיביה: "התקבלי גיטך והשאר לכתובתך" - נתקבלה גיטה והשאר
לכתובתה' - טעמא דאיכא שאר, הא ליכא שאר - לא (דמקום גט בעי למיתב
לה מתנה גמורה משום גירושין ולא לשם פרעון, דכתיב 'ונתן')!
הוא הדין אף על גב דליכא שאר; והא קא משמע לן: דאף על גב
דאיכא שאר, אי אמר לה ('לכתובתך') - אין, אי לא - לא.
מאי טעמא?
אורא (גליון) דמגילתא הוא [אם לא אמר לה, ועל ידי זה נתן לגליון
חשיבות עצמית].

תנו רבנן: "הרי זה גיטך והנייר שלי" (כל הנייר אני מעבד לעצמי) -
אינה מגורשת (דכיון דהנייר שלו - לא נתן לה כלום, דנמצאו אותיות פורחות באויר); "על מנת
שתחזירי לי את הנייר" - הרי זו מגורשת (ותחזיר, דמתנה על מנת להחזיר - שמה
מתנה).

בעי רב פפא: " (נייר ש) בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה (שלי) " -
מאי?
תיקו.

ותיפוק ליה [דברים כד, א: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב
לה ספר כריתת, ונתן בידה ושלחה מביתו] דספר אחד אמר רחמנא, ולא שנים ושלשה
ספרים!?

לא, צריכא [עדיון יש מקום לשאלה במקרה] דמעורה (מעורה במקצת: שהיו בו
אותיות ארוכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה).

בעי רמי בר חמא: היו מוחזקים בעבד שהוא שלו, וגט כתוב על
ידו [של העבד, כמו במשנתנו: 'על יד של עבד - ונותן לה את העבד'], והרי
הוא (העבד) יוצא מתחת ידה (שהביאתו לפנינו, ואמרה "בעלי נתן לי העבד הזה וגירשני בו",
כדתנן במתניתין, ונותן לה העבד) - מהו (מי מהימנה בלא עדי מסירה, הואיל ועכשיו הוא ברשותה)?
מי אמרינן אקנויי אקני לה? או דלמא הוא מנפשיה עייל (אזל
אליה)?

אמר רבא: ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא (דילמא תנאה הוה בגיטא,
ומחקתיה והדר כתביה)!

ולרבא קשיא מתניתין: 'על היד של עבד'!!
בשלמא מתניתין לרבא לא קשיא: בעדי מסירה (שקראוהו), ורבי אלעזר
היא (דאמר אי אפשר לגט בלא עדי מסירה); אלא לרמי בר חמא קשיא (דבעיא ידיה
בדליכא עדי מסירה היא)!

לרמי בר חמא נמי לא קשיא: בכתובת קעקע (אינה נמחקת עולמית).
השתא דאתית להכי - מתניתין <לרבא> נמי לא תיקשי: בכתובת
קעקע!

מאי הוי עלה?

תא שמע דאמר ריש לקיש: הגודרות (בהמות על שם גדרות צאן טז) אין להן
חזקה (אדם שתפסן אינו יכול לטעון לבעליהם 'מכרתם לי', דאיכא למימר מעצמן הלכו אצלו) [וכן
עבד, שהוא נייד - אין לו חזקה וצריך ראייה לבעלות עליו].

בעי רמי בר חמא: היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה, וגט כתוב
עליה, והרי היא יוצאה מתחת ידו (שהוא בא לגרשה) - מהו? מי אמרינן
אקנויי אקניתא ליה? או דלמא <אשה> לא ידעה לאקנויי (לא גמרה
ומקנייה דבר שאין בלבה לתת מתנה גמורה, ולא גירשה אלא בשלה, ואנן בעינן 'ונתן')?
אמר אביי: תא שמע: 'אף הוא (רבי יהודה בן בבא) העיד (במסכת עדיות) על כפר
קטן שהיה בצד ירושלים, והיה בו זקן אחד, והיה מלווה לכל בני
הכפר, וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים; ובא מעשה לפני חכמים
והכשירוהו' ואמאי? הא בעינא ספר מקנה (ירמיהו לביא: וְאֶקַח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת
הַחֲתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְאֶת הַגְּלוֹי) וליכא (שהמקנה צריך לכתוב את השטר 'שדי מכורה לך', דמההוא
קרא נפקא לן בפרק קמא דקידושין כו, א.)? אלא לאו (שמע מינה) משום דאמרינן
'אקנויי מקנה להו' (כי מקני ליה - שפיר דמי, ואף על גב דאין בדעתו של נותן שיעכבנו המקבל
אצלו)?

אמר רבא: ומאי קושיא? דילמא

(גיטין כא, א)

זקן (שהוא חכם) שאני, דידע לאקנוויי (וידע שאינו שטר אלא אם כן מקנהו לו לגמרי, וגמר דעתיה ומקני; אבל אשה לא ידעה כולי האי, ולא גמרה לאקנוויי בדעתה, אלא בשאלה בעלמא) !
אלא אמר רבא - מהכא [בבא בתרא פ"י מ"ח]: **'ערב היוצא לאחר חיתום שטרות** (לאחר שנחתם השטר - כתב הערב כתב ידו 'ואני ערב') - **גובה** (המלוה ממנו) **מנכסים בני חורין** (אבל לא ממשעבדי; כיון דליכא שטר בעדים - לית ליה קלא, והוה ליה כמלוה על פה; אלמא כל אדם נמי מקנה, דהא האי שטרא - כשחתם בו הערב לאחר זמן - כבר היה מסור למלוה, והיאך נכסי הערב הזה משתעבדים בו, והא בעינן 'ספר מקנה' - אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב, וחתם והדר מסריה ניהליה).
אמר רב אשי: מאי קושיא? דלמא גברא שאני, דידע לאקנוויי!
אלא אמר רב אשי: מהכא [גיטין פ"ב מ"ה; דף כב,ב]: **'אשה כותבת את גיטה** (ומקניא ליה לבעל, ויהיב לה ניהלה) **והאיש כותב את שוכרו** (פרעון הכתובה, שפרע, ומקנהו לאשה, והיא מחתמת עדים ומוסרתו לו לראיה בידו), **שאיין קיום הגט אלא בחותמיו**'.

אמר רבא: כתב לה גט ונתנו ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו (על העבד) - **קנאתהו** (לעבד בשטר מתנה זה, והגט שבידו, דהוה ליה האי עבד כחצרה וגיטה וחצירה באו לה כאחד) **ומתגרשת בו. ואמאי? חצר מהלכת היא, וחצר מהלכת לא קנה** (דכי אמור רבנן 'חצרו של אדם קונה לו' - לאו בחצר מהלכת אמור, דשאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא נייד, ורבא גופיה אמרה דלא קני ב'שנים או חזין' (בבא מציעא ט,ב)) **? וכי תימא: בעומד - והאמר רבא: 'כל שאילו מהלך לא קנה - עומד ויושב לא קנה'?! והלכתא - בכפות** (דאינו ראוי להלך).

ואמר רבא: כתב לה גט ונתנו בחצרו, וכתב לה שטר מתנה עליו - קנאתהו ומתגרשת בו;
וצריכא: דאי אשמעינן עבד - הוה אמינא דוקא עבד, אבל חצר - ליגזור משום חצרה הבאה לאחר מכאן (כגון נתן לה גט בחצר חבירו, והלך בעל חצר ומכר לה את החצר או נתן לה במתנה, והא - ודאי אינה מגורשת, דמאן מגרש לה? דכשנתן הבעל הגט - בחצר לא שלה היתה דתקני לה חצרה כאילו נותנו בידה; וכי אתא האי חצר לידה - לאו מכח הבעל אתיא לה דניהוי 'נותן לה החצר והגט ביחד', **ואי אשמעינן חצר - הוה אמינא דוקא חצר, אבל עבד - ליגזור כפות אטו שאינו כפות! קא משמע לן.**

אמר אביי: מכדי חצר מהיכא איתרבי? מידה: מה ידה דאיתא (בגירושין) **בין מדעתה ובין בעל כורחה - אף חצרה** (בעינן נמי) **דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה** (דלהוי בין מדעתה בין בעל כרחה, כגון חצר שהיתה שלה קודם שזרק הגט לתוכה), **והא מתנה - מדעתה איתא, בעל כורחה ליתא** (דאי אמרה 'אי אפשי לקבל מתנה ממנו' - לא קניא לה להא חצר, ולא מיגרשה ביה, דהא אמרה 'לא ניחא לי למיקני')!

מתקיף לה רב שימי בר אשי: והא שליחות לקבלה (אשה עושה שליח לקבלה מדעתה), **דמדעתה איתא, בעל כורחה ליתא** (אבל בעל כרחה אינו נעשה שלוחה שתתגרש בקבלתו; אבל הבעל עושה שליח להולכה ונותן לה על כרחה) - **וקא הוי שליח לקבלה?!**

ואביי - אטו שליחות מידה איתרבי? מ'ושלח' 'ושלחה' [דברים כד,א: **כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו**] **איתרבי!** (בפרקין דלקמן (ס,ב) דנפקא לן מ'ושלח' 'ושלחה' - קרי ביה 'ושלחה' בלא מפיק ה"א)
ואי בעית אימא: שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כורחה, שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כורחה (אביה מקבל גיטה כדנפקא לן בכתובות בפרק 'נערה' (מז,א) **מ'ויצאה... והיתה'** [דברים כד,ב]).

[על הכל כותבין:] **על העלה של זית** [ועל הקרן של פרה - ונותן לה את הפרה, על יד של עבד - ונותן לה את העבד]:
בשלמא יד דעבד -

(גיטין כא, ב)
לא אפשר למקציה (דשייך במצות, ואינו רשאי לחבל בו, ואם חבל בו יוצא לחירות בראשי אברים - אלמא אינו רשאי לחבל בו), **אלא קרן של פרה - ליקציה וליתביה לה?**
אמר קרא [דברים כד,א: **כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר**] **וכתב [לה ספר כריתת] ונתן [בידה ושלחה מביתו]** - **לה: מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה.**

רבי יוסי הגלילי אומר [אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלים]:

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?

דתניא: ' [דברים כד, א]: כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה] ספר [כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו] - אין לי אלא ספר (משמע קלף), מניין לרבות כל דבר? - תלמוד לומר: 'וכתב לה' - מכל מקום (מדלא כתב 'ונתן ספר כריתות בידה');

אם כן - מה תלמוד לומר 'ספר'? מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל - אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל? ורבנן?

אי כתיב 'בספר' (משמע: יכתוב בקלף, ומצית למימד דכי רבי מ'וכתב לה' - דומיא דקלף הוא דרבי) - כדקאמרת; השתא דכתיב 'ספר' - לספירת דברים הוא דאתא (אין זו אלא 'וכתב ספירת דברי כריתות', ועל כל מה דבעי - לכתוב).

ורבנן - האי 'וכתב' - מאי עבדי ליה (לדידהו לא איצטריך לרבות כל דבר, שהרי לא קבע הכתוב דבר לכתיבתו, ומ'ונתן' ספר כריתות שמעין)?

מיבעי להו 'בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף (אם אמר לה "הילך פרוטה והתגרשי לי בה")': סלקא דעתך אמינא אקיש יציאה להוייה (כדכתיב 'ויצאה... והיתה לאיש אחר' [דברים כד, ב]): מה הוייה (קידושין, שמהוה בהן עצמה לבעל) בכסף - אף יציאה נמי בכסף - קא משמע לן.

ואידך [ריה"ג]?

נפקא ליה מ'ספר כריתות' (מדסמך כריתות לספר): ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה.

ואידך [רבנן]?

מיבעי ליה דבר הכורת בינו לבינה (שלא יהא בו תנאי המקשרן יחד אלא תנאי הכורת ומבדיל ביניהם), כדתניא: 'הרי זה גיטיך על מנת שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם' - אין זה כריתות (שהרי כל ימיה קשורה בו); "עד שלשים יום" - הרי זה כריתות'.

ואידך [ריה"ג]?

מ'כרת' 'כריתות' (דמצי למיכתב 'ספר כרת').

ואידך?

'כרת' 'כריתות' לא דרשי.

משנה:

אין כותבין במחובר לקרקע (דכתיב 'וכתב... ונתן' - שאינו מחוסר קציצה); פְּתָבוּ במחובר, תִּלְשׁוּ וחתמו ונתנו לה - כשר (בגמרא פריך: הא אמרת אין כותבין). רבי יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתמתו בתלוש.

רבי יהודה בן בתירא אומר: אין כותבין לא על הנייר המחוק (יכול לחזור ולמחוקו עד [מקום חתימת] העדים, ולכתבו, ויעביר תנאי שהיה בו, ולא מוכחא מילתא - דהא עדים נמי על המחוק חתומים!) ולא על הדיפתרא (וכן דיפתרא אין מחק שלו ניכר; ובגמרא מפרש מאי דיפתרא) מפני שהוא יכול להזדייף; וחכמים מכשירין (בגמרא מפרש לה).

גמרא:

'כתבו על המחובר' - והאמרת רישא 'אין כותבין'?

אמר רב יהודה אמר שמואל: (סיפא, דקתני 'כשר' -) והוא ששייר מקום התורף (וכתבו לאחר תלישה) ('תורף' = גליון של שטר: מקום האיש והאשה והזמן); וכן אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: והוא ששייר מקום התורף; וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא ששייר מקום התורף; ורבי אלעזר היא (מתניתין, דבעי כתיבה בתלוש), דאמר: עדי מסירה כרתי (דדריש 'וכתב' דקרא - אכתב הגט, ולא אחתימת עדים, רבי אלעזר היא, דאמר: חתימת הגט אינה מן התורה אלא מפני תיקון העולם; הילכך 'וכתב' דקרא - אכתב הגט קאי), והכי קאמר: אין כותבין טופס שמא יכתוב תורף; כתבו לטופס ותלשו, כתבו לתורף ונתנו לה - כשר.

וריש לקיש אמר: 'חתמו' שנינו (בסיפא דמתניתין: חתמו ונתנו לה - כשר, ואף על פי שנכתב כולו במחובר, דכי כתיב 'וכתב' דקרא - אחתימת עדים, שהיא עיקר), ורבי מאיר

היא, דאמר 'עדי חתימה כרתי', והכי קאמר: אין כותבין תורף - גזירה שמא יחתום; כתבו לתורף, תלשו, חתמו ונתנו לה - כשר.

כתבו על חרס של עציץ נקוב - כשר, דשקיל ליה (לכוליה עציץ) ויהיב ליה ניהלה (ואין כאן מחוסר קציצה; ואין לחוש שמא ישבר החרס ויתן לה החתיכה, והוא ליה קציצה - דלא מפסיד ליה לעציץ).

על עלה של עציץ נקוב: אביי אמר: כשר, ורבא אמר: פסול;
אביי אמר 'כשר':

(גיטין כב, א)

דשקיל ליה (לעציץ) ויהיב ליה ניהלה; רבא אמר 'פסול': גזרה שמא יקטום (העלה והוא קציצה מן המחובר)¹.

עציץ של אחד וזרעים של אחר: מכר בעל עציץ לבעל זרעים: כיון שמשך - קנה; מכר בעל זרעים לבעל עציץ - לא קנה עד שיחזיק בזרעים (עציץ הוי 'חלוש', ומיקני במשיכה; זרעים הוי מחוברין, ודינן כקרקע, ונקנים בכסף ובשטר ובחזקה, ועד שיחזיק - כגון דניכש או עידר, דהויא חזקה; ובלא יתיב מעות קמייב, דאי יהיב זוזי - מיקנו בכסף).

עציץ וזרעים של אחד, ומכרן לאחר: החזיק בזרעים - קנה עציץ, וזו היא ששנינו: נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף ובשטר ובחזקה.

החזיק בעציץ (ולא משכו לקנות, אלא עשה בו שום מלאכה במקומו) - אף עציץ לא קנה (דמטלטלין לא מיקנו בחזקה), עד שיחזיק בזרעים.

נקבו בארץ ונופו בחוצה לארץ (שהיה מונח על הגבול, ונוף הזרעים נוטה חוץ לעציץ חוץ לגבול): אביי אמר: בתר נקבו אזלינן (שמעם הוא יונק, וחייב במעשר); רבא אמר: בתר נופו אזלינן (ופטור מן המעשר מן התורה בחוצה לארץ); בדאשרוש (חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל) - כולי עלמא לא פליגי (דלא אזלינן תו בתר נוף, והואיל ומחובר ממש בארץ); כי פליגי בדלא אשרוש. - ובדאשרוש לא פליגי (ליכא למאן דאזיל בתר נוף) ? והתנן [בבא מציעא פ"י מ"ו; דף קיח, ב]: 'שתי גנות (חוץ אצל זו), זו על גב זו' (וקרקעית האחת גבוה מחברתה, וגידור שלה זקוף), וירק בינתיים (בגידור הגבוהה; דעכשיו הוא נשרש בקרקעו של עליון, ונופו באוירו של תחתון); רבי מאיר אומר: של עליון; רבי יהודה אומר: של תחתון (אזלינן בתר נוף) ?

התם - כדקתני טעמא: 'אמר רבי מאיר: מה אם ירצה עליון ליטול את עפרו - אין כאן ירק! אמר רבי יהודה: מה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו עפר - אין כאן ירק' (והואיל ובידו למחות, וגורם לירק הזה - זוכה בה, ולאזן משום הטיית נוף) ! - ואכתי בדאשרוש לא פליגי.

והא תניא [תוספתא מעשרות פ"ב ה"ב] [ליברמן]: 'אילן, מקצתו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ: טבל וחולין מעורבין זה בזה' (אין לך פירי באילן הזה שאין מקצתו מן הארץ - שהוא טבל - ומקצתו מחוצה לארץ - שהוא חולין, לפי שהיניקה מתערבת; ונפקא מינה שאין מעשרין מטבל ודאי עליו, דהוי 'מן החיוב על הפטור' ולא ממנו על טבל ודאי) - דברי רבי; רבן שמעון בן גמליאל אומר: הגדל בחיוב (מה שבתוך ארץ ישראל) - חייב, והגדל כפטור - פטור: מאי לאו מקצת נופו בארץ ומקצת נופו בחוצה לארץ (ואף על פי שכל שרשיו בארץ או בחוץ לארץ - אלמא אזלינן בתר נוף) ?

לא, מקצת שרשין בארץ ומקצת שרשין בחוצה לארץ, ומאי טעמא דרבן שמעון בן גמליאל (מהו 'הגדל בחיוב' - חייב? והלא היניקה של שרשין מעלה שרף בכל הפרי, ושוורשי עבר זה מעלים שרף לפרי שבעבר זה) ? - דמפסיק צונמא (שן סלע מבדיל באמצע השרשים, ומפסיקין עד הגזע; הלכך לרבן שמעון לא ינקי מהדדי).

מאי טעמא דרבי ?

דהדרי ערבי (שהעץ מן הגזע ולמעלה שלם).

במאי קמיפלגי ?

מר סבר: (אף על פי שכל מה שיש מן השרשין בקרקע הוי מובדל) אוירא מבלבל (והואיל וכשיצא לאויר הוא מעורב ומבלבל וינקי מהדדי), ומר סבר: (אוירא לא מבלבל), האי

¹ וכי אביי לא שמע על הגזירה הזו? או רבא מחדש כאן גזירה?

לחודיה קאי והאי לחודיה קאי (הואיל ובתוך הקרקע מובדל בסלע שאינו מצמיח; ומיהו היכא דכל שרשיו בארץ ישראל ליכא מאן דאזיל בתר נוף).

רבי יהודה בן בתירא אומר [אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדיפתרא, מפני שהוא יכול להזדייף; וחכמים מכשירין]:
אמר רב חייא בר אסי משמיה דעולא: שלש עורות הן (חלוקין בשמותיהן ובשיעוריהן) 'מצה' 'חיפה' ו'דיפתרא':
'מצה': כמשמעו (כמצה זו שלא נתקנה בחימוץ כדת הלחם): דלא מליח ודלא קמיה (מעובד בקמח) ודלא אפיץ.

למאי הלכתא (שיעוריהן חלוקין)?

להוצאת שבת.

וכמה שיעורו?

כדקתני רב שמואל בר יהודה: כדי לצור משקל קטנה (משקולת של עופרת עשויה להיות פוחתת, ומחפין אותה בעור שלא תהא נשופת ופוחתת).

וכמה?

אמר אביי: כי ריבעא דריבעא דפומבדיתא (משקל קטן שלהן היה).

'חיפה' (מתוקן קצת וראוי לחפות בו קמיעין): דמליח ולא קמיה ולא אפיץ.

למאי הלכתא?

להוצאת שבת.

וכמה שיעורו?

כדתנן: עור - כדי לעשות קמיע.

'דיפתרא': דמליח וקמיה ולא אפיץ.

למאי הלכתא?

להוצאת שבת.

וכמה שיעורו?

כדי לכתוב עליו את הגט (כרבנן, דמכשרי);

ומיהו קלף גמור: דמליח וקמיה ואפיץ - לא שמיה 'עור'; משום הכי לא מני בהדיהו; ושיעוריה תנן ב'המוציא יין' (שבת ע"ב): קלף - כדי לכתוב בו פרשה קטנה שבתפילין; אבל דיפתרא אינו כשר לתפילין, הילכך שיעורו בגט).

תוספות מסכת גיטין דף כב עמוד א ד"ה שלש עורות הן - פי' בקונטרס דקלף גמור לא חשיב בהדיהו דלא שמיה עור; ועוד אומר ר"י דלא מני בהדיהו קלף משום דבהדיא תנן ששיעורו כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין ואף על גב דשיעור חיפה דהוי כדי לעשות קמיע שנוי במשנה מ"מ לא הזכיר חיפה בהדיא במתני'.

וחכמים מכשירין:

מאן חכמים (כלומר מאן נינהו ומאי טעמייהו דמכשרי)?

אמר רבי אלעזר [בן פדת]:

(גיטין כב, ב)

רבי אלעזר [בן שמוע] היא, דאמר 'עדי מסירה כרתי' (דאמר חתימת הגט אינה מן התורה, ולא סגי למיתביה בלא עדי מסירה, דאינהו הוא דעבדי כריתות; דעל כרחיך בעינן עדים, דילפינן [לקמן זא] ערוה 'דבר' 'דבר' ממון, והלכך לא חיישינן לדלמא מזייפא, דהא אמרן 'צריכי למיקרייה' ואי הוה ביה תנאה - אינהו ידעי).

(ומאן דאמר 'עדי מסירה עיקר' - הבאה לינשא צריכה להביא עדים שנמסר לפנייהם; אבל לרבי מאיר - דאמר 'לא בעינן עדי מסירה' - איכא למיחש לזיופא: דמאן דסמיך אעדי חתימה - אשה הבאה לינשא בגט אינה מביאה לפנינו עדים החתומים בו; אם יש מכירים בחתימתו, ואם יש תנאה וזייפתיה - ליכא דידע!)

ואמר רבי אלעזר [בן פדת]: לא הכשיר רבי אלעזר [בן שמוע] אלא לאלתר (שהביאתו לבית דין ביום שנמסר לה, להודיע שהיא גרושה, ויתירוה לינשא; דכיון דהאידינא הוה, ובעידי מסירה לא חיישינן לזיופא), אבל מכאן עד עשרה ימים - לא! חיישינן דילמא הוה ביה תנאה וזייפתיה (וכבר שכחוה העדים); ורבי יוחנן אמר: אפילו מכאן עד עשרה ימים, דאם איתא דהוה ביה תנאי - מידכר דכירי.

ואמר רבי אלעזר [בן פדת]: לא הכשיר רבי אלעזר [בן שמוע] אלא בגיטין (דאינן עשוין אלא להתירה, ויכולה להביאו לבית דין לאלתר, ויתירוה, ושוב אינה צריכה לגט; דכיון שהותרה בבית דין - יש זכרון וקול לדבר) אבל בשאר שטרות (דקיימי לגוביינא, ודילמא לא מפיך ליה עד זמן ארוך, וישכחו עדי מסירה את הדבר, וסמכינן אעדי חתימה, והוא מזייף כתב העליון, וחותרם העדים עומד במקומו) - לא, דכתיב: [ימיהו לביד: כה אמר ה' צבאות אלקי ישראל: לקוח את הספרים

האלה: את ספר המקנה הזה, ואת החתום, ואת ספר הגלוי הזה] ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים
(אלמא בעינן דבר הראוי לעמוד ולהתקיים; והאי קרא בידמיה בשטרי מכר).
ורבי יוחנן אמר: אפילו בשטרות.
והכתיב 'למען יעמדו ימים רבים' ?
התם - עצה טובה קא משמע לן.

משנה :
הכל כשרין לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן (בגמרא מפרש לה).

האשה כותבת את גיטה (ומקנתו לבעל, וחוזר ומוסרו לה לגירושין) והאיש כותב את
שוברו (שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמוסרו לו להיות לו לראיה), שאין קיום
הגט אלא בחותמיו.

גמרא :
והא לאו בני דיעה נינהו (ולא ידעו לכתוב 'לשמה') ?
אמר רב הונא :

(גיטין כג, א)
והוא שהיה גדול עומד על גביו (ואומר לו "כתוב לצורך פלוני"). (דקסבר רב הונא:
מתניתין – רבי אלעזר היא, דבעי כתיבה 'לשמה'; וסיפא - דקאמר שאין קיום הגט אלא 'בחותמיו' - היינו עדי
מסירה, דרוב גיטין נמסרין בפני החותמים; ואמציעתא קאי, ולא ארישא לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול על
גביו.)

אמר ליה רב נחמן: אלא מעתה: עובד כוכבים וישראל עומד על
גביו - הכי נמי דכשר? וכי תימא הכי נמי - והתניא: 'עובד
כוכבים פסול' ?
עובד כוכבים - לדעתיה דנפשיה עבד (דהא גדול הוא, ויש בו דעת; ואע"פ שזה אומר
לו כן - שמא הוא גמר בלבו לשם אחר; אבל קטן - אין בו דעת אלא למה שזה מצווהו).
הדר אמר רב נחמן: לאו מילתא היא דאמרי ('אלא מעתה עובד כוכבים וישראל
עומד כו', דהוה סבירא ליה דפסול; ודאי כשר הוא, ואפילו אין ישראל עומד על גביו; וגבי חרש שוטה וקטן -
נמי ליתא לדרב הונא: דאף על גב דאין גדול עומד על גביו - נמי כשר, דמתניתין - רבי מאיר היא, דלא בעי
כתיבה 'לשמה'; דדריש 'וכתב' דקרא אחתימת עדים): דמדקא פסיל ליה לעובד כוכבים
(בסיפא דמתניתין [בהמשך העמוד]) לענין הבאה (לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין, ואין אדם נעשה
שליח לדבר שאינו שייך בו) - (וגבי כתיבה - שייריה!) מכלל דלענין כתיבה כשר (שמע
מינה דוקא קתני בהבאה, ובכתיבה כשר, כדקתני טעמא: שאין קיום הגט אלא בחותמיו, ולא איכפת לן אם
נכתב שלא 'לשמה'; דאי תנא ושייר - הוי ליה נמי לשירי בסיפא).

והתניא 'עובד כוכבים פסול' ?
ההיא (דתניא 'פסול') - רבי אלעזר היא, דאמר עדי מסירה כרתי (וחתימת
עדים אינה מן התורה, הילכך 'וכתב לה' - אכתב הגט), ובעינן כתיבה 'לשמה'.
והא ודאי (כי כתביה עובד כוכבים לאו 'לשמה' הוא, ד) עובד כוכבים אדעתיה
דנפשיה קעביד (ומשום הכי תניא 'פסול') !
אמר רב נחמן (אתחלתא דמילתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמיה רב נחמן כרבי מאיר; ואית דגרסי
'והא ודאי עובד כוכבים כו' בלשון קושיא, ופרכינן אהא דאמר רב נחמן עובד כוכבים כשר - 'אמר רב נחמן
כו' תירוצא הוא): 'אומר היה רבי מאיר: אפילו מצאו באשפה חתמו
ונתנו לה - כשר'.

איתיביה רבא לרב נחמן [דברים כד, א]: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי
מצא בה ערות דבר] וכתב לה [ספר כריתת, ונתן בידה ושלחה מביתו] - 'לשמה' - מאי לאו
כתיבת הגט?

לא, חתימת עדים.
איתיביה רבא: 'כל גט שנכתב שלא לשום אשה - פסול' ?
אימא 'שנחתם שלא לשום אשה - פסול'.
איתיביה: 'כשהוא כותבו - כאילו כותבו לשמה' - מאי לאו (הכי
משמע): כשהוא כותבו לתורף (כשהוא כותב קצתו) 'לשמה' (דתורף הוא עיקר) -
כאילו כותבו לטופס (כולו) 'לשמה' (-) אלמא 'לשמה' בעינן ?
לא, 'כשהוא חותמו' לשמה - כאילו כותבו לשמה;
ואיבעית אימא: הני מתניתא מני? - רבי אלעזר היא, דאמר 'עדי
מסירה כרתי'.

ורב יהודה אמר שמואל: והוא ששייר (חרש שוטה וקטן) מקום התורף (וכתב בן דעת את התורף, ולא בעי לאוקמא בשגדול עומד על גביו, ולא לאוקמא כרבי מאיר); וכן אמר רב חגא משמיה דעולא: והוא ששייר מקום התורף, ורבי אלעזר היא. ורבי זריקא אמר רבי יוחנן: אינה תורה (אין שומעין לך)! מאי 'אינה תורה'?

אמר רבי אבא: כאן (במשנתינו, שזלזלו בכתיבת גיטין), הודיעך שאין (שום) כח 'לשמה' (בכתיבה, אלא בחתימה), ורבי מאיר היא, דאמר עדי חתימה כרתי. והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן (לעיל (כא.ב) גבי 'אין כותבין במחובר'): רבי אלעזר היא?

אמוראי (רבה בר בר חנה ורבי זריקא) נינהו, ואליבא דרבי יוחנן.

משנה:

הכל כשרין להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועובד כוכבים (בגמרא מפרש לכולהו). קיבל הקטן (מיד הבעל להוליכו) והגדיל (קודם שמסרו לה), חרש ונתפקח, סומא ונתפתח, שוטה ונשתפה, עובד כוכבים ונתגייר – פסול; אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח, פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח, שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה – כשר; זה הכלל: כל שתחילתו וסופו בדעת – כשר.

גמרא:

בשלמא חרש שוטה וקטן – דלאו בני דיעה נינהו (וגבי שליחות – 'איש' בעינן, ולא קטן, דשליחות נפקא לן (בקדושין מב,א) מ'ויקחו להם איש' בבית אבות' (שמות יב,ג): אחד לוקח לכולו); עובד כוכבים נמי – דלאו בר היתירא הוא (דאין להן קידושין, ואין גיטין נוהגין בהם, ובמידי דלנפשיה לא חזי – לא מצי למיעבד שליחותא לאחרני); אלא סומא אמאי לא? אמר רב ששת: לפי שאינו יודע ממי נוטלו ולמי נותנו! מתקיף לה רב יוסף: היאך סומא מותר באשתו? היאך בני אדם מותרים בנשותיהם כלילה? אלא בטביעות עינא דקלא – הכא נמי בטביעות עינא דקלא!

אלא אמר רב יוסף: הכא – בחוצה לארץ עסקינן, דבעי למימר "בפני נכתב ובפני נחתם", ולא מצי למימר.

אמר ליה אביי: אלא מעתה פתוח ונסתמא, דמצי אמר הכי נמי דכשר, והא קתני 'פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח – כשר', חזר ונתפתח – אין, לא חזר ונתפתח – לא!

הוא הדין דאף על גב דלא חזר ונתפתח, ואידי דקתני 'שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה' – טעמא דחזר ונשתפה, הא לא חזר ונשתפה – לא (דטעמא משום דעה הוא, וצריך להיות בן דעת לעשות שליחותו), תנא נמי 'פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח'.

אמר רב אשי: דיקא נמי (דלגבי פתוח ונסתמא לא תנא דוקא חזר ונתפתח): דקתני 'זה הכלל כל שתחילתו וסופו בדעת – כשר', ולא קתני 'כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר' (אלמא היכא דטעמא משום דעה הוא – בעינן תחילה וסוף, אבל סומא לא הוי טעמא משום דעה, ולא בעינן תחילה וסוף, אלא תחילה לחודיה: דלא מצי למימר "בפני נכתב"; דאי בסומא נמי דוקא – ניתני 'כל שתחילתו וסופו בכשרות')!

שמע מינה.

בעו מיניה מרבי אמי: עבד (של כל אדם) – מהו שיעשה שליח (לאשה בעלמא) לקבל גט אשה מיד בעלה (ותהא מגורשת בקבלתו; והוא הדין נמי להולכה, דכולה חדא טעמא היא; אלא כך היתה השאלה בבית המדרש)?

אמר להו: מדקא פסיל ליה לעובד כוכבים (במתניתין בהבאה, ולא תנא עבד) –

(גיטין כג, ב)

מכלל דעבד כשר (וכי היכי דכשר להבאה: להיות שליח להתגרש – כך כשר לקבלה: להיות שליח להתגרש, שאין חילוק טעם ביניהם).

אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט לאשה מיד בעלה, לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין.

מתקיף לה רבי אלעזר: טעמא במילתא – דליתיה, הא במילתא דאיתיה (כגון תרומה שאסור לעבד לאכול טבל ואם יש לו טבל שניתן לו על מנת שאין לרבו רשות בו – מפריש תרומה הימנו ותרומתו תרומה, דעבד כאשה בכל מצות) – כשר (ותימא נמי דכשר להיות שליח לתרום)!! והא עובד כוכבים והא כותי דאיתנהו בתורת תרומה דנפשייהו דתנן [תרומות פ"ג מ"ט]: 'העובד כוכבים והכותי שתומו משלהם – תרומתם תרומה' (ואסורה לזרים; דסבר 'אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מקדושת מעשר', והקדש העובד כוכבים – הקדש כדילפינן [חולין יג,ב] מ'איש איש' – לרבות את העובד כוכבים שנודדים נדרים ונדבות כישראל [ספרא אמור פרשתא ז משנה ב]) 'ותנן [תרומות פ"א מ"א]: 'עובד כוכבים שתום של ישראל – אפילו ברשות (של ישראל שעשאו שליח) – אין תרומתו תרומה'!!?

מאי טעמא (אינה תרומה), לאו משום (דשליחות דתרומה), דכתיב [במדבר יח, כח: כן תרימו] גם אתם [תרומת ה' מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל, ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן] – (ודרשין: מדמצי למכתב 'אתם' וכתב 'גם אתם' – לרבות שלוחכם, ואיתקש שליח לשולחו בהאי קרא) – (למימר: מה אתם ישראל אף שלוחכם ישראל (ומהאי מיעוטא איכא למעוטי נמי לעבד שתום את של ישראל ברשות)!!? אמרי דבי רבי ינאי: לא! מה אתם בני ברית (מהולים ובאו בברית מצות) – אף שלוחכם בני ברית (לאפוקי עובד כוכבים; אבל עבד – בן ברית הוא, דכתיב [דברים כט, י: טפכם נשיכם וגר אשר בקרב מחניך] מחוטב עצץ [עז שאב מימך, (פסוק יא) לעבד בברית ה' אלקין ובאלתו אשר ה' אלקין כרת עמך היום]).

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין; ואף על פי ששנינו (בברייתא במסכת תמורה) 'הרי את שפחה וולדך בן חורין' אם היתה עובדה – זכתה לו (לעובד, בקבלת גט זה, להיות משוחרר); מאי 'אם היתה עובדה זכתה לו' (מה ענין שחרור אצל גט אשה, דקאמר 'אף על פי ששנינו? הא ודאי בתורת שחרור איתיה)?

כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר: רבי יוחנן – תרתי אמר: (חדא הא דגט אשה; ועוד אחריתי; ואמילתא אחריתי קאמר 'אף על פי', והיינו מילתא אחריתי): נראים דברים שהעבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו (שאין רבו שלו, דכיון דעבד איתיה בתורת שחרור – שליח נמי מצי מיהוי), אבל לא מיד רבו שלו (אם שניהם של איש אחד, ד'יד עבד כיד רבו דמי', וכשמטרו גט בידו – לא יצא גט מרשותו; ואף על גב דעבד מקבל גט לעצמו – התם הוא, ד'גיסו וידו באים כאחד'; דשיחרורא דידה הוא, אבל לאחרניא – לא); ואם לחשך אדם (באזנך) לומר (להקשות ולומר): זו הלכה שנויה (הרי שנויה היא, שאף מיד רבו שלו מקבלו לחבירו, ששנינו) 'אם היתה עובדה זכתה לו' (אלמא שפחה זו מקבלתו לצורך עובדה מיד רבה)? אמור לו: שני גדולי הדור פירשו את הדבר: רבי זירא ורבי שמואל בר רב יצחק: חד אמר: הא מני רבי היא, דאמר: המשחרר חצי עבדו קנה (העבד אותו חצי), וחד אמר (מוסיף ומסיים פירוש הדבר): מאי טעמא דרבי בהא (הא לא חצי עבדו הוא, דתרי גופי נינהו)? – קסבר עובר ירך אמו הוא (והוה ליה כחצי גופה), ונעשה כמי שהקנה לה אחד מאבריה.

משנה:
אף הנשים שאינן נאמנות לומר "מת בעלה" (בכולהו מפרש ביבמות דסניין לה, ומכוונות לקלקלה, ואין נאמנות להעידה שמת בעלה) – נאמנות להביא את גיטה: חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה (אשת אחי בעלה: שונאה אותה ויראה ממנה, שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים, ויהו צרות זו לזו), ובת בעלה.
מה בין גט למיתה (דאמיתה לא מהימנין, ואגט מהימנין)?
שהכתב מוכיח.
האשה עצמה מביאה את גיטה ובלבד שהיא צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם".

גמרא:
והתניא: 'כשם שאין נאמנות לומר, מת בעלה' – כך אין נאמנות להביא גיטה?
אמר רב יוסף: לא קשיא: כאן בארץ (שאינה צריכה לומר "בפני נכתב"), כאן בחוץ לארץ: בארץ, דלאו אדיבורה דידה קא סמכינן – מהימנא, בחוץ לארץ, דאדיבורה דידה קא סמכינן – לא מהימנא.

אמר ליה אביי: אדרבה, איפכא מסתברא: בארץ - דאי אתי בעל מערער (ואמר "לא כתבתי") משגיחין ביה (שהרי לא נתקיים בבית דין), דאיכא למימר לקלקולא קא מיכוונה (שזו מתכוונת לכך שתתקלקל) - לא מהימנא; בחוצה לארץ (שהצריכה לומר "בפני נכתב", וזהו קיומו), דאי אתי בעל מערער לא משגיחין ביה (ותו לא חיישין לערעור ואי מערער לא מהימן) - מהימנא! תניא כוותיה דאביי [תוספתא גיטין פ"ב ה"ו [ליברמן]]: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי עקיבא: אשה נאמנת להביא גיטה מקל וחומר: ומה נשים, שאמרו חכמים אין נאמנות לומר "מת בעלה" נאמנות להביא גיטה, היא - שנאמנת לומר מת בעלה - אינו דין שנאמנת להביא גיטה!

(גיטין כד, א) ומקום שבאת (כלומר: הואיל ומינייהו גמדין - נגמור נמי להא): מה להלן צריכות שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" - אף היא צריכה שתאמר "בפני נכתב ובפני נחתם" (ומדקתני בברייתא 'מה להלן צריכות שיאמרו כו' - שמע מינה בחוצה לארץ עסקינן, כאביי)! אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא, דקתני: 'האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר כו' - שמע מינה. ורב יוסף (מאי דעתיך)? רישא וסיפא בחוצה לארץ ('הכל כשרין להביא את הגט' - אוקימנא בחוצה לארץ, מדקתני 'סומא' [שצריך לומר בפני נחתם ואינו יכול, כדלעיל]; וסיפא האשה עצמה כו' - בחוצה לארץ, דקתני ובלבד שתהא צריכה לומר'), מציעתא ('אף הנשים כו' מוקי רב יוסף) בארץ? אין, רישא וסיפא בחוץ לארץ, מציעתא בארץ; ממאי? מדקתני 'מה בין גט למיתה? שהכתב מוכיח' ולא קתני 'שהכתב נפה' (צריכה לומר 'בפני נכתב') מוכיח! (ולאביי לא איצטריך למיתני 'כתב ופה', דהכי משמע: מה בין פה דגט לפה דמיתה? אלא שהכתב מוכיח עמו).

האשה עצמה מביאה [את גיטה, ובלבד שהיא צריכה לומר "בפני נכתב ובפני נחתם"] : אשה - מכי מטי גיטה לידה (במקום שקבלתו במדינת הים) איגרשה לה (ואי בעיא למיקליה לגט - מגורשת היא, ואינה צריכה להביאו בפנינו אלא לדאיה בעלמא, ולמה לה לומר "בפני נכתב"? הא לאו שליח היא)! אמר רב הונא: באומר "לא תתגרשי בו אלא בפני בית דין פלוני". סוף סוף כי מטיא התם איגרשה בה (על ידי קבלה ראשונה, דתנאה בעלמא הוה, דלא תתגרש עד אותו מקום, והרי נתקיים התנאי - ולא שליח היא)? אלא אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: דאמר לה "כי מטית התם - אתנחיה אארעא ושקליה" (דהויא שליח להולכה עד התם; ובמאי דשקלא ליה תו מארעא - הוא דמגרשה). אי הכי הוה ליה "טלי גיטך מעל גבי קרקע", ואמר רבא (לקמן (עח, א)): 'טלי גיטך מעל גבי קרקע' - לא אמר כלום' (דבעינן 'ונתן')? אלא דאמר לה: "הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם - הוי (את גופיך) שליח (דיך) לקבלה, וקבלי את גיטך (מידך)"! והא לא חזרה שליחות אצל הבעל (שליח לא מיקרי אלא המשתלח מזה לזה, שראוי לחזור אצל שולחו ולומר "עשיתי שליחותך לחברך", וזו אינה ראויה לחזור, שהרי לא נשתלחה אלא לעצמה, ואחר כך נעשית היא בעל המעשה - ובטל השליחות קודם שתחזור)? דאמר לה "הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם - שוי (אינש אחרינא) שליח לקבלה" (דהשתא לא פסק שליחותה מינה, וראויה לחזור). הניחא למאן דאמר (לקמן בפרק 'התקבל' (סג, ב)) 'אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה', אלא למאן דאמר 'אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה' (וטעמיהו מפרשי הכא בסמוך) - מאי איכא למימר? טעמא מאי (תירוצא הוא: טעמא מאי אמרינן 'אין אשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה')? - משום דאיכא בזיון דבעל (דסבור: "מבזה אותי, שאין היא עצמה מקבלתו"; הלכך לא ניחא ליה שיהא שולחו מוסר לשלוחה, ואי מסר - לא הוי גיטא, דלאו להכי שדרוהי להאי! דבשלמא מיד הבעל עצמו - כיון דאיהו מוסר לשליח אשתו - הא קא חזינו דלא קפיד, אבל כל כמה דלא חזינו אמרינן: קפיד), והכא - בעל לא קפיד (שהרי כן צוה לה). הניחא למאן דאמר: משום בזיון דבעל, אלא למאן דאמר: משום חצרה הבאה לאחר מיכן (דדמיין להדדי: שכשזרק גט לחצר חבירו, ואחר כך קנתה היא החצר - הרי הוא עושה את החצר שליח להוליך, והיא - כשקנאתו - עשאתו שליח לקבלה; ואתי לאכשורי מההיא

טעמא, ושללא כדין הוא: דחצר - לאו משום שליחות אתרבי, אלא משום 'ידה', וההיא שעתא דנתינה - לאו 'ידה' הוא) - מאי איכא למימר?
דאמר לה "הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם - שוי שליח (אחרינא) להולכה (כדי שתהא שליחותה חוזרת אצל הבעל, ולאחר זמן קבלי גיטיך מיניה; ושליח שעשה שליח - אמרינן בכל הגט (לקמן כט,ב) שהשליח הראשון עושה את השני בבית דין, ואומר לפניהם "בפני נכתב ובפני נחתם"), וקבלי את גיטך מיניה".
ואיבעית אימא: דאמר לה: "הוי שליח להולכה עד דמטית התם, וכי מטית התם - אימר קמי בי דינא "בפני נכתב ובפני נחתם" ומשוי בי דינא שליח, וליתבוה ניהליך".

הדרן עלך המביא שני כל הגט